

XLV. ÉVFOLYAM 9. SZÁM 1932. NOVEMBER.

MAGYAR TANÍTÓKÉPZŐ

**A TANÍTÓKÉPZŐ-INTÉZETI TANÁROK ORSZÁGOS
EGYESÜLETÉNEK FOLYÓIRATA**

SZERKESZTI

KISS JÓZSEF

BUDAPEST, 1932

KIADJA A TANÍTÓKÉPZŐ-INTÉZETI TANÁROK ORSZÁGOS EGYESÜLETE

A Magyar Tanítóképző, a nagyszünet kivételével, lehetőleg havonként jelenik meg. — Előfizetési ára egy évre 8 pengő.

A novemberi (9-ik) szám tartalma.

<i>Éber Rezső</i> : Tanítóképző-intézeti növendékek tanulmányi versenye	293
<i>Rozsondai Károly</i> : A lélektan tanításáról	297
<i>Somor Lajos</i> : A magyar nyelv fokozottabb védelme	305
<i>Ehrlich Antal</i> : Milyennek képzelem a tanítónövendék hegedűiskoláját	313
<i>Frank Antal dr.</i> : Bevezetés a pedagógiai ifjúságtanulmányba c. előadás vezérgondolatai	316
<i>Jankó László</i> : Emlékezés Sarudy Ottóra	318
<i>Egyesületi élet</i> : — Az új miniszter üdvözlése és a miniszter válasza. (319.) — Az októberi taggyűlésünkről. (319.) — A novemberi taggyűlés. (321.) — Választmányi ülés. (321.)	
<i>Irodalom</i> : <i>Magyar Pedagógiai Lexikon</i> . Ism. Kiss József. (321.) — <i>Bessenyei György</i> : Anyai Oktatás. Ism. Kiss József. (323.) — <i>Dr. Olay Ferenc</i> : Térképek a nemzetiségi terjeszkedés szolgálatában. Ism. Barabás Tibor. (324.) — <i>Sacher Eleonora</i> : A női kézimunka tanításának módszere. Ism. Szántó Lenke. (327.) — <i>Dr. Mátéka Béla</i> : Fülléres budapesti kalauz. Ism. Barabás Tibor. (328.) — <i>Boldis-Török</i> : Új férfikarok. II. Nótáskönyv. (328.) — <i>A Magyar Külpolitika</i> . (329.)	
<i>Hírek</i>	329—334

Tanítóképző-Intézeti Tanárok Országos Egyesülete.

Elnök: *Párvy Endre* áll. tanítóképző-int. igazgató (Damjanich-utca 43. sz.).

Alelnökök: dr. *Frank Antal* (Budapest), *Móczár Miklós* (Jászberény), *Tabódy Ida* (Cinkota), dr. *Becker Vendel* (Szeged), *Hamar Gyula* (Sopron).

Főtítkár: *Mihalik József* (Budapest, VII., Damjanich-utca 43. sz. Áll. tanítónőképző-intézet.) Az egyesületi étellel kapcsolatos megkeresések, indítványok, adminisztrációs ügyek stb. a főtítkárhoz tartoznak.

Títkár: *Prochaska Ferenc dr.* (Budapest, I. Fery Oszkár-utca 40. Áll. tanítóképző-intézet.)

Pénztáros: *Pócza József* (Bpest, V. Báthory-u. 12. IV. em. Kir. főigazgatóság.) Az egyesületi étellel kapcsolatos minden pénzküldemény a 48.627. sz. postai befizető lapon küldhető be. (A csekkszámra tulajdonosa: Tanítóképző-intézeti tanárok országos egyesülete, Budapest.) A pénztárhoz kell címezni a lap szétküldésére vonatkozó reklamációkat és a lakásváltoztatásra vonatkozó bejelentéseket.

Ellenőr: *Éber Rezső*. *Házalapvezető*: *Jaloveczky Péter*.

Szerkesztő: *Kiss József* (Budapest, VII. Belső Kerékyártó-utca 34. Tel. Aut. 971—85.) Kéziratok, eserepéldányok ismertetésre szánt könyvek a szerkesztő címére küldendők.

MAGYAR TANÍTÓKÉPZŐ

A TANÍTÓKÉPZŐ-INTÉZETI TANÁROK

XLV. ÉVFOLYAM

ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK

BUDAPEST, 1932

9. SZÁM

FOLYÓIRATA

NOVEMBER

SZERKESZTŐSÉG,

hová a lap szellemi részét illető minden közlemény küldendő:

Budapest, VII. Belső Kerékgyártó-utca 34. Telefon 971—85.

Kéziratokat nem adunk vissza.

SZERKESZTI:

KISS JÓZSEF

Tagsági vagy előfizetési díj évenként 8 P. Az egyesülettel és a lappal kapcsolatos minden befizetés 48 627. sz. csekklaapon történhet (A csekkszámja tulajdonosa: Tanítóképző-intézeti tanárok országos egyesülete). Reklamációk Pócsa József egyesületi pénztáros címére Bpest, V., Báthory-u. 12. IV. e. küldendők. Hirdetések meg egyezés szerint.

Tanítóképző-intézeti növendékek tanulmányi versenye.

A középiskolák és a kereskedelmi iskolák tanulói számára már évek óta tartanak nálunk országos tanulmányi versenyeket. Az a nagy érdeklődés és siker, mely ezeket a versenyeket állandóan kíséri, mutatja, hogy beváltak. Kívánatos, hogy ez az életrel való gondolat a tanítóképző-intézetek növendékei részére is megvalósuljon, hogy a tanítóképzés nemzetnevelő értékű munkáját a versenyekből származó előnyök által is eredményesebbé tehesük. A kérdés már régebben szóba került. A *M. T.* 1929. évi januári számában *Sós Ernő* tagtársunk „Tanulói versenyek a tanítóképző-intézetekben” c. cikkében részletesen foglalkozik a tanulóversenyekkel. Kívánja megvalósításukat és azt a reményét hangoztatja, hogy talán még ugyanazon iskolai év végén — tehát 1929-ben — életbe lépnek. Az említett cikk — melynek elolvasását a kérdés iránt érdeklődőknek melegen ajánlom — minden megállapításával egyetértek, amikor a TITOE elnöksége megbízásából azt javaslom, hogy az akkori indítványt most már tényleg igyekezzünk megvalósítani.

A verseny értékes nevelési tényező, melynek nem egy nevezetes nevelési rendszerben előkelő hely jutott.

Hogy a külföldön, főleg Olaszországban és méginkább Franciaországban a versenynek milyen döntő szerepe van az iskolai jutalmak, az ösztöndíjak odaitélésében, a továbbtanulás lehetővé tételében, azt is fölösleges e helyen bővebben fejtegetnem.

Hazánkban is már régóta vannak országos matematikai, fizikai, latin nyelvi és egyéb tanuló versenyek és egyik tárgy, a testgyakorlat szintén már évtizedek óta szerepel középiskolai országos versenyeken.

A hazai középiskolákban intézményesen 1924. óta rendszerezítették az országos középiskolai tanulói versenyeket, miután a különböző tanári egyesületek már azelőtt is kívánták megvalósításukat.

Az 1924. évi májusi „Hivatalos Közlöny”-ben jelent meg a VKM22281/1924. ápr. 16. rendelete „A középiskolai tanulmányi

versenyek országossá tétele tárgyában,“ valamint azzal kapcsolatban a verseny szabályzata. Az utóbbi a tanulmányi versenyek célját abban állapítja meg, hogy egyrészt serkentője legyen a tanulóifjúságnak valamely szakban az iskolai tanulmányokon túli foglalkozására, másrészt alkalmat nyújtson azoknak a tehetséges tanulóknak a kiválasztására, akiknek továbbtanulását meg kell könnyíteni.

A kereskedelmi iskolai tanulók részére az Országos Kereskedő és Iparos Szövetség az idén már a III. tanulmányi versenyt rendezte s e tanulmányi versenyek főcélja „az elméleti oktatásban részesülő ifjúságot szorosabb kapcsolatba hozni a gyakorlati gazdasági élettel s a verseny nyertesei számára elsősorban lehetővé tenni a gazdasági pályákon való elhelyezkedést.“ E III. tanulmányi verseny eredményének kihirdetése mostanában történt igen nagy érdeklődés mellett, ami azt bizonyítja, hogy e versenyek meghozták a kellő érintkezést a nagyközönség és az iskola között és hogy e verseny már nemcsak a kereskedelmi iskolák dolga, hanem országos jelentőségű ügy.

Ámbár a középiskolai tanulmányi versenyek nagy jelentőségét és értékét nem akarom kisebbíteni, mégis inkább a kereskedelmi iskolák versenyét tartom a tanítóképző-intézetek szempontjából mintának. A tanítóképző-intézet is, akár a kereskedelmi szakiskola, ez is minden tanítványát közvetlenül az életre készíti elő, azért ennek is a gyakorlati élettel kell minél szorosabb kapcsolatba jutnia.

Az eddig említett gondolatokhoz még néhány érvet akarok csatolni, melyeket különösen alkalmoszerűeknek találok.

A háború és a forradalom, az összeomlás és megcsonkítás utáni súlyos gazdasági állapot a fiatalság elhelyezkedését különösen megnehezíti. Ennek az az eredménye, hogy az ajánlási rendszer, a protekció hajhászása, a nepotizmus jobban kifejlődött, mint annalelőtte. De nem erről akarok beszélni, mert még ennél is sokkal nagyobb baj az, hogy az ifjúság azt *hiszi*, hogy ez így van. Bármilyen végzettségű, vagy tanulmányai befejezése előtt álló ifjúval beszélünk, legyen az jogász, orvos, kereskedelmista, tanítójelölt vagy egyéb, mindnek szavaiban ott settenkedik a lemondás, ott van a kételkedés abban, vajjon a munka, a kenyér, az életlehetőség annak jut-e legelőbb, aki azt legjobban megérdemli? Vajjon érdemes-e tanulni, dolgozni, fáradni, igyekezni, vajjon lehet-e hinni abban, amit az iskola jónak tart, vajjon azok az elvek, amelyet az iskola hirdet, valóban életrevalók-e és éppen ellenkezően, nem akadályozzák-e az érvényesülést? Számít-e az iskolai minősítés? Hogy a tanítói állásnál maradjunk, igen sokszor számít a személyi vagy rokoni összeköttetés, a pártállás és politikai magatartás, a gazdasági helyzet, a vallás, az illetőség. De vajjon a szorgalmat, az arravalóságot, a tehetséget mindig tekintetbe veszik-e? Nem azt kérdezik-e utoljára — ha kérdezik?

Így gondolkozik a fiatalság nagy része. És mindazt a hátrányt, munkahiányt, érvényesülési lehetetlenséget, amit a gazdasági

helyzet, az általános nincstelenség okoz, azt is erre a számlára írja. És ahelyett, hogy a nehéz helyzetre való tekintettel még buzgóbban igyekeznek: saját ellanyhulását, hanyagságát, könnyelműségét ezzel a panasszal igyekeznek magyarázni, igazolni, menteni és ami a legnagyobb baj, nemcsak mások előtt, hanem saját lelkiismeretének ítélőszéke előtt is. Milyen sivár temetője ez az eszemenet a fölfele törekvésnek, a szabad lelki kifejlődésnek!

Tehát mire jó a tanulmányi verseny? Arra, hogy legyen egy tér, ahol az egész ország tanítónövendékei összemérhetik erejüket, de ahol nem számít más, mint a tehetség, az arravalóság, a tudás, illetőleg a szorgalom, a kitartás, az akarat. Kevésbé esik az előbb vázolt szomorú lelki állapotba a tanítónövendék, ha szeme előtt látja a lehetőséget, hogy a szabad versenyen részt vehet, ott győzhet s a győzelem erkölcsi értéke, a siker tudata mellett még ott van az is, hogy bebizonyosult arravalósága révén állást, elhelyezkedést, ráváró gyermeksereget, továbbtanulási lehetőséget is nyerhet.

A képesítő-vizsgálat csak néhány tárgyra terjed ki. Az a tanár vizsgáztat, aki a növendéket tanította. Mi ennek az eredménye? Az, hogy a növendék a tanárt akkor tekinti barátjának, ha minél kevesebb kényelmetlenséget okoz neki, ha minél több elnézést, „kegyelmet“ gyakorol. Nem az a fő, hogy minél többre, minél jobban megtanítsa, hanem az, hogy „ne legyen szigorú.“ Nagy tévedés, ha azt gondoljuk, hogy a tanuló, vagy éppen a szülő mindazt fontosnak tartja, amit tanítunk s a tanulótól megkövetelünk. Csak a bizonyítvány legyen megfelelő. Kell erre az állításra tanárok, tanítók előtt külön bizonyíték? De, ha más előtt kellene vizsgáznom, mint aki tanít, akkor a tanítóm lenne a legjobb barátom, akinek szavát érdemes lenne megszívlelnem.

Tehát még mire jó a tanulmányi verseny? Arra, hogy közvetlenül éreztesse, hogy a tanár a tanulónak segítő társa, barátja, akit érdemes követni. Igaz, az életre is elő kell készülni, de azt senki sem hiszi el, hogy minden, amit az iskolában tanultunk az életben is fog kelleni és amikor az életben egy - más dologról mégis kiderül, hogy jó lett volna megtanulni, hol van már akkor az iskola? De a tanulmányi verseny közel van és annak világos a mindenkori követelménye, nem úgy mint az életé.

A mai ifjúság, mondhatnám a mai ember, a vetélkedésre, a teljesítményre, a rekordra van beállítva. Komoly és nem komoly versenyek százai és ezrei zajlanak le naponta kerek e világon — de vajjon ki dönti el, hogy a nagy többség számára melyik a komoly verseny.

Tehát a tanulmányi verseny arra is jó, hogy nemes célra tudja gyümölcsöztetni a versengésnek, különösen ma, általános emberi tulajdonságát.

A tanulmányi verseny alkalmat nyújt a kiválogatásra. Mindenesetre érdemes tudni, hogy az országban kik a legjobbak az egyes sportágakban, de talán az sem volna kár, ha tudnák, kik a fiatal generáció legjobb tanítói. Szegény országunkban ezen

a téren is keresni, kutatni kell a tehetségeket, hogy napfényre kerülhessenek. És ez a napfény az elismerés, a siker. Hiába hirdetnének valakit tehetségesnek, hiába neveznék ki annak, ha egyszer nem az. Tehetséget adni nem lehet. De elnyomni, tétlenségre kárhoztatni, elkedvetleníteni, elsorvasztani lehet. Ha nem tud napfényre kerülni, ha még saját maga előtt sem bizonyíthatja be, hogy tehetség, akkor nem is fog kifejlődni.

A tanulmányi versenyek igen jó alkalmat adnak arra, hogy tanulóink szorosabb kapcsolatba kerülhessenek az élettel. Az iskolafenntartók, az állam, az egyházak, községek, társulatok, magánosok érdeklődését fel kell kelteni a tanulmányi versenyek iránt. A kereskedelmi iskolai tanulók versenyén látszik, hogy a munkaadók maguk is elismerik a versenyek értékét, hiszen módot adnak arra, hogy a legkiválóbb munkaerőket szerezhessék meg — és alkalmat nyújtanak a munkaerők fejlődésére. És vajjon a nemzeti műveltség munkaadóira és munkaerőire nem igaz-e ez a megállapítás? A tanító- és tanáregyesületek, körök, testületek érdeklődésére is jogosan lehet és kell számítani.

Az eddigiek alapján, talán sikerült annak az eldöntése, hogy a tanítóképzőintézetek növendékeinek évi országos tanulmányi versenyére szükség van.

Foglalkozzunk még néhány gondolattal, mely a gyakorlati megvalósításra vonatkozik!

Mit tartalmazna a verseny szabályzata?

1. Cél: a tanítójelöltet szorosabb kapcsolatba hozni a gyakorlati pedagógiai élettel és lehetővé tenni, hogy a verseny győztesei a tanítói pályán azonnal elhelyezkedve, tehetségüket kifejthessék vagy pedig tanulmányaikat tovább folytathassák.

2. A verseny országos jellegű. Ennek biztosítására minden hazai tanító- és tanítónőképző-intézet 1—1 ötödéves növendéket küldhet a versenyre. E növendékek kiválogatása házi verseny keretében történhetne.

3. A verseny időpontja minden évben júl. 1., 2.

4. A verseny tárgya a tanítói munkakörből való. Így lehet a) gyakorlati tanítás, b) neveléstani tárgy, c) művészeti tárgy: rajz, zene, ének, d) más tárgy, amennyiben a tanítói hivatással kapcsolatba hozható.

5. A verseny helye Budapest, hogy az országos jelleg jobban kidomborodjék.

6. Díjak. a) Tanítói állások az államnál, fővárosnál, községeknél, felekezeteknél, társulatoknál, magánosoknál. b) Nevelői állások. c) Fölvétel a polgári isk. tanárképzőbe. d) Fölvétel a fővárosi pedagógiai szemináriumba. e) Pénzjutalmak. f) Könyvjutalmak. g) Dicsérő okiratok.

Természetesen a díjak biztosítása céljából meg kell a kapcsolatot keresni a már említett iskolafenntartókkal, egyesületekkel, kulturális alakulatokkal (Paed. Társulat, Tud. Akad., Term. Tud. Társ., Irod. Társaságok stb.).

Például az idej kereskedelmi iskolai tanulmányi versenyem

86 versenyző 22 állásra és 25 más díjra pályázott, tehát minden második nyert valamit, sőt az eredmény kihirdetésekor pótlólag még néhány állást ajánlottak föl különböző munkaadók.

7. Szervező a tanítóképző-intézetek királyi főigazgatója.

8. Rendező valamely tanítói egyesület és a TITOE.

9. A tételek kijelölését tanítóképző tanárokból és gyakorlati tanítókból álló bizottság végzi.

10. A bírálatot ugyanolyan bizottság végzi.

11. A díjakat, a bizottságok meghallgatása után a kir. főigazgató ítéli oda.

12. A verseny nyilvános, megnyitása és bezárása a hivatalos tényezők, tanáregyesületek, tantestületek részvételével ünnepélyesen történik.

13. A tanulmányi verseny számára védnököket kell felkérni.

14. Anyagi ügyek. A vidéki résztvevők 2—3 napra egy fővárosi tanító- vagy tanítónőképző-intézet köztartásában nyernek ellátást. A vasúton kedvezményes jegyet kapnak.

Természetesen ebben az ügyben az iskolafenntartóknál, intézeti igazgatóságoknál annak idején kérelmet kell előterjeszteni.

E vázlatos felsorolás csak arra való, hogy a gondolat megvalósításának lehetőségét bemutassa.

Mindezek alapján arra fogom megfelelő időben kérni a választmányt, hogy következő javaslatomat elfogadja:

A választmány megbízza az elnökséget, kérje felterjesztésben a tanítóképző-intézetek kir. főigazgatóját, hogy a tanítóképzői növendékek évi országos tanulmányi versenyt szervezze meg. Egyesületünk a szervezéshez, a szabályzat elkészítéséhez, az összeköttetések megszerzéséhez és minden, a versennyel összekötött munkához készséggel följánlja közreműködését.

Éber Rezső.

A lélektan tanításáról.

1. A módszer kérdése. Egy tárgy tanításáról írni meglehetősen komoly feladat. Teljes részletekbe menő, véglegesnek mondható tanulmány megszerkesztése pedig aligha sikerül valakinek. A tanítás módszerének kérdésével foglalkozó tanár előtt munkája sikerének feltételeként sok lényeges követelmény van. 1. Ismernie kell a tantárgynak, mint tudománynak anyagán kívül főbb vonásokban a tudomány irodalmát és történetét. 2. Világosan kell látnia iskolafajának célkitűzését; állandó és változó feladatait; az elemi népiskolai tanító munkáját. 3. Gyakorlattal és ifjúságismerettel is feltétlenül bírnia kell, hogy a valóságot is lássa. Talán ép e sokoldalú előzetes feltétel az oka annak, hogy a középfokú iskolák tárgyainak tanítási módszeréről alig jelent meg összefoglaló, nagyobb munka. — Elvként azt is fel kell állítanunk, hogy nem lehet joga bármilyen alaposan kidolgozott módszertannak — legyen az bár kollektív szellemi

termelés eredménye. — a tanár egyéniségének megkötésére gondolni. Az igaz értékkel bíró, szép tanári munkában a személyi szabadság mindig érvényesül. A módszer csak kereteiben lehet általános érvénnyel kidolgozott.

Ép ezért Tantervünknek a lélektan tanítására vonatkozó Utasítása is csak töredékesen jelölheti ki a tanár számára a fel dolgozás alapjait.

A lényegesebb elveket is az ezekből adódó gyakorlati követelményeket, a tényleges kivitel, a tanteremben folyó munkát igyekszünk ezúttal vázlatosan összeállítani.

2. A lélektan fontossága. Tantervünk a módszerről és a módszertanról így ír: „A tanítóképző-intézet szakiskolai jellege nemcsak az anyagban, hanem még fokozottabb mértékben a módszerben jut kifejezésre. — Nem egy módszer merev követése, nem is a technikai gyakorlás a lényeg, hanem a módszeres eljárás alap gondolatának megismerése és begyakorlása.“ „... a tanítóképző-intézet a tanítónevelés középpontjába a nevelés- és tanítástant és az abban tanított gondolatok tettevélését, a növendék önnevelését állítja.“ A lényeg tehát itt van előttünk. Öntudatos, módszeres nevelés azonban lélektani és logikai látó kör nélkül elképzelhetetlen. A logika kérdésével most nem óhajtunk foglalkozni. Intézeteinknek *legáltalánosabb tárgya* a hit- és erkölcstanon kívül, mely az etikai ismereteket adja, természetéből következően a *lélektan* és a logika. A lélektan filozófia propedeutika, a logika filozófia. A többi tárgy ezekben gyökerezik. A közismereti tárgyak tanulására, helyes értékelésére, a tudás rendjére, összefüggésére és egységére nézve alapkérdés: milyen a növendékek lélektani és logikai tájékozottsága és érzéke? Nem kívánhatunk elmélyedő, érett tudást, de élet és hasznosat igen.

3. Az öntevékenység. A nevelés ma erősebben hangsúlyozza a gyakorlati célt, az iskola sokkal inkább irányadóul tekinti munkájában a valót, az életet, mint még csak pár évvel ezelőtt is. Ez a szempont már helyzeténél fogva is leginkább érvényesül az elemi népiskolában, ezért tantervének alappillére az *életel-vűség*. Az élet lényege a tevékenység: a gyermek szellemi, sőt fizikai aktivitásának sokoldalú felhasználása és fejlesztése. A népiskolai tanterv didaktikai alapelvei azonban szerintünk általános didaktikai követelmények, melyek kellő alakban és mértékben átviendők a középfokú oktatásba is és elsősorban a tanítóképzésbe. Hisz a „ránevelés“ mindig súlyos érv a huzamosabb ideig tartó képzés mellett. Ha az ismeretszerzés természetes, módszeres útját végigjárta a képzés közben a növendék, akkor tud majd ismereteket helyesen szerezgetni, mint tanító. Ezért is kell tanításunkban tekintélyes szerephez juttatni növendékeinket. Necsak a gyakorlati tárgyakban és gyakorlati órákon legyenek aktívok. Nem elégszünk meg azzal, hogy előadásunkat több-kevesebb, de nehezen értékelhető figyelemmel kényelmesen meghallgatják, hanem foglalkoztatjuk őket. Az elemi iskolában pl.

a *beszélgető tanítási alak* a legértékesebb, mert legtermészetesebb. Anélkül, hogy a tárgyunkat széthullani engednők, igyekezzünk róla sokszor „csak” *társalogni* a növendékekkel. És ők is folytasanak egymással eszmecserét, kérdezzessék egymást. „A tanulót hozzá kell szoktatni, hogy ne csak a tanárnak számoljon be tudásáról, hanem hogy osztálytársait... is meggyőzze arról, amit tud. A tanítóképző-intézetekben az összes tárgyakban a szemlélet mellé a gyakorlás és cselekvés lép.” (Tanterv.)

4. Az önmegfigyelés. Az önmunkásság foka és formája az egyes tárgyaktól függ. A lélektanban különleges hangsúlya van az önmunkásság szempontjának, mert itt a kutatás a lelket, azaz a lélek önmagát teszi a megismerés tárgyává. Míg a többi tárgynál a vizsgálat kifelé, itt befelé irányul. Amazoknál beviszünk a tanításunkhoz szemléltető, kísérletező eszközöket, szemelvényeket. Itt ha mutatunk is valamit vagy kísérletezünk, akkor is szubjektumok és objektumok vagyunk egyszerre. Utasításunk mondja: „A lélektan tanítása igen sok nehézséggel jár, mert a tanulók eddig inkább a külső világ jelenségeivel foglalkoztak és nehéz egyszerre befelé fordítani tekintetüket. Az átmenetet leginkább az *önmegfigyelés* állandó gyakorlása könnyíti meg.” Kitűnő tankönyvünk Előszavában meg Kornis Gyula így ír: „... nem a katedréről egyszer szépen elhangzó előadásban áll a pszichológiai oktatás, hanem a tárgynak magukkal a tanulókkal sok példán át meg átdolgozásában. — Voltakép az egész lélektani oktatás nem egyéb, mint a tanulóknak saját lelkiéletükre való ráeszméltetése, nem pszichológiára, de pszichológizálásra való megtanítása. Ennek gyümölcsei megbecsülhetetlenek a tanító számára.” A lelki élet megismerésének legfőbb, végeredményben kizárólagos módszere az önmegfigyelés. Más valakinek, a nem-Énnek bármilyen lelki mozzanata közvetlenül hozzáférhetetlen. Az önmegfigyelés azonkívül a tanítóra különösen nagy haszonnal jár. A nevelés sikerének elengedhetetlen feltételét, a *nevelői személyiséget* is csak állandó, komoly önvizsgálat, önbírálat és önnevelés alakíthatja ki. Minden hatást át kell vennünk, el kell fogadnunk, magunkhoz „transzformálnunk.” Minden nevelés végső lényege az önnevelés. E téren „befejezetlen” és „befejezett” ember között csak fokozati és helyzetheli különbségek vannak. (L. Imre Sándornál: nevelési távolság.)

5. Mások megfigyelése; kísérlet. E vázlatához hozzátartozik, hogy az önmegfigyelés kimagasló szerepének hangsúlyozása mellett megemlékezzünk mások lelki életének megfigyeléséről és a lélektani kísérletekről is. Szakszerű, komoly kutatómunkára nem gondolhatunk. De a leendő tanítók figyelmét rá kell terelnünk az embertársai, elsősorban az *iskolásgyermek* lelke megismerésének szükségességére s meg kell mutatnunk a megismerés lehetőségének útjait. Az osztálytanítás keretébe illeszthető kísérleteket végezzük el. Egymás lelki tulajdonságaira vonatkozó tapasztalataikat esetenként kérdezzük meg és elemezzük. Az iskolásgyermek lélekének komolyabb megfigyelésére csak bizonyos megalapozottság,

„tanítói mult“ után térhetünk rá az V. évfolyamban. Tantervünk úgy intézkedik, hogy az V. évfolyamban általános lélektani neveléstani és a gyakorlati kiképzés közben szerzett ismeretek felhasználásával állítsuk össze az iskolásgyermek lelki életének általános jellemzését s a növendékeket a pedagógiai gyakorlatok óráin gyermektanulmányi vizsgálatokkal, kísérletekkel is foglalkoztassuk. E munka számára anyag bőven van. Elég csak a Pedagógiai Szeminárium Lélektani Laboratóriumában most összeállított és kipróbálás alatt levő egyes teszt-füzetre rámutatnunk. Nagyon jó lenne továbbá, ha tanítóképző-intézeteinket a szépen elgondolt, szerény lélektani laboratóriumokkal fel lehetne már szerelni.

Ha Tantervünk nem is kívánja, de a legtöbb intézetben jól bevált gyakorlat a II. és III. évfolyamos növendékek *gyakorlóiskolai hospitálása*. Ezt az alkalmat kellő körültekintéssel lélektani (és testtani) megfigyelésre használjuk fel. Egyszerű, a tanulmányok legfőbb kérdéseit támogató szempontokat adunk meg, melyekre feleletet keresnek. A feljegyzéseket közösen megbeszéljük.

6. A tankönyv szerepe. Az elmondottakból következik, hogy a lélektani tanulmányokat minél közelebb kell vinni az Énhez. A növendék kezében van a tankönyv szövege. Amennyit csak lehet, az általános anyagból személyes élménnyé kell tenni. A lelki élet alapmozzanatait (szemlélet, képzet, érzélem, akarat stb.) igyekezzünk már részletes tárgyalásuk előtt önmagunkon kimutatni. (Néha utólagosan beigazolni.) Ezután következik a részletes vizsgálat, majd a megtanulás számára könnyen kezelhető formában való megrögzítés. Keveset kell könyv nélkül tudni, de azt jól. A tankönyv kellő didaktikai érzékkel jut el a szabatos fogalmakig. A meghatározások feltűnő nyomással kitűnnek. E lélektani alapismeretekből szilárd tudásmagvat, asszociáció-bázist kell megépítenünk, melyek minden további vizsgálatnak kiindulópontjai lesznek. Az értelmes tanulást a tankönyv sikerült nyomása kellőképp szolgálja. Több betűtípus szerepel és a vázlatalkotást a fejezetek pontokba szedése elvégzi. Az apróbetűs részek a tantervi anyag kiegészítéseként, olvasmányokul tekintendők.

Tévednénk, ha kelleténél jobban bíznánk az átlagos III. évfolyamos növendék képességében, elemezgető, elmélyedő, filozófáló munkára való alkalmasságában. Egy-két filozófálgató növendéken kívül, akik felszólalnak, kérdezgetnek, az átlagot elvszerű fogalmakat alkotó eszmecseré nem érdekli. Számukra az ilyen szellemi munka nem igen jelent élvezetet. Tanítás közben aztán nagy meglepetések érnek s sokszor a legegyszerűbbnek vélt kérdés is alapos részletezést kíván. A tankönyv kitűnő, tömör szövegezését a növendékek számára sok helyütt le kell egyszerűsíteni, szét kell boncolni. Ez nem jelent sekélyességet, a felületes tárgyalással való megbarátkozást.

7. Lélektan és neveléstan. Felvetődő kérdés még: mennyi legyen lélektani oktatásunkban a rendszeres neveléstani tárgyalás. A régebbi lélektani könyvek tekintélyes része neveléstan is volt. Ez a lélektan fogalmainak összefüggő tanulását megnehezítette.

A tantervünk elgondolása most más. Ne tanítsunk párhuzamosan alkalmazásokat, sőt alkalmazott lélektant se. Használatban levő tankönyvünk a gyermeklélektani fejezetek után, ha kellően előkészítve is, de kissé önkényesen kiválogatva közöl négy neveléstani fejezetet. Ezek haszonnal ugyan tárgyalhatók, de növendékeink a nevelés rendszerébe beilleszteni nem tudják még és aggodalom nélkül el is hagyhatók. Előnyösebb, ha a IV. évfolyamban a megfelelő lélektani előzmények felújítása és a gyakorlati kiképzésben szerzett tapasztalatok után vesszük fel az összefüggő neveléstani tárgyalásba.

8. A feldolgozás részletei. Álljon itt mozaikszerűen pár adat és példa az elmondottak kiviteléhez.

A növendékek a lélektani tanulmányaikkal kapcsolatosan *füzetet* is vezetnek. Nem szabad ezzel nekik sok munkát adni. Mindig ott van órákon s naplószerűen belekerül sok minden: a tanítás közben a táblára írt *vezérvonal, vázlatok, táblázatok, idegen műszavak, szerzők neve, rajzok, kis házi feladatok, irodalom*. Állítsunk össze jól megválogatott *irodalmat*, hogy a növendékek legalább sejtsek a tudományos munka szervezetét, a tudományok fejlődését, történetiségét. (Weber, Fechner, Wund, Meumann, Ebbinghaus, Binet, St. Hall, Mosso, Stern, Bühler, Claparede, Groos, Henning, Köhler, Kornis, Ranschburg alapvető munkái, Nagy L., Molnár O., Kenyeres E. stb. gyermeklélektani művei.) A könyvtárunkban meglevő könyveket magunkkal visszük órákra is s megmutatjuk. Itt-ott igen kevés szemelvényt felolvashatunk, különösen a gyermeklélektani irodalomból. Jó, ha a leggyakoribb *idegen kifejezéseket* a füzet végén szótárszerűen külön gyűjtjük, mert legtöbb növendékünk számára még a közhasználatban forgó műszavak is újak pl. reakció, analógia, kontraszt stb. Szigorúan vigyázunk a pontos műszó- és kifejezés-használatra. Könnyen összecserélik pl. érzet-érzelem-érzés, képzet-képzlet stb. szavakat annál is inkább, mivel a köznapi lélektannak a kifejezései erős gyökeret vertek. Ezeket irtanunk kell. Két hét alatt már automatikusan vezetik a növendékek füzeiteket; felelés alkalmával jegyzeteiket átforgatjuk s egy-két kérdést abból is adunk.

Óra végén tanácsos a *könyv szövegét* mindig elolvasatnunk, hogy a lecke minden sora értelmezve legyen. A hangsúlyozásból már megállapítható, hogy az olvasó érti-e a tartalmat? S itt is vannak leküzdeni való akadályok, melyek azonban tényleg „emelnek bennünket.“ Ahol alkalom kínálkozik, felhasználjuk Kornis Gyula Elemi pszichológiai kísérletek c. közismert gyűjteményét, Kísérleteket végzünk, de ha nem tudnánk valami oknál fogva, akkor is megbeszéljük legalább. Amit a kísérletezéshez a növendékek elkészíthetnek (ábrák, egyszerű összeállítások stb.) azt velük csináltatjuk meg s a kísérletek eredményét közösen feldolgozzuk.

Közismert *irodalmi- és műalkotásokra* már a tankönyvünk is több helyen hivatkozik. Ezekből jól megválogatott szemléleti anyagot gyűjthetünk össze. (Versek, leírások, képek stb.)

Nagyon jó szolgálatot tesznek az áttekintést, a megrögzítést célzó *táblázatos összefoglalások*. (A temperamentumok felosztása, a gyermek lelki fejlődésének főbb mozzanatai, stb.) A fontosabbakat kartonlapon kifüggeszthetjük a tanteremben.

Tanításunkban sok mindent szemléletesebbé, egyszerűbbé, könnyen megtanulhatóvá tehetünk a *táblai rajz* segítségével. S itt nemcsak a közismert ábrázolásra, grafikonokra gondolunk. Sok esetben a szöveget, a fogalmak szerkezetét, lényeges jegyeit rajzba lehet átvinni s így a szemnek is kifejezni. Pl. a lelki jelenségek osztályozása:

Lerajzolhatjuk a tudatfolyam, az asszociációs gátlás, stb. sémáját, konkrét és általános képzeteket, stb. Sok rajzhoz színes kréta való. A krétát ne sajnáljuk!

Szükséges az elvégzett anyag állandó összekapcsolása, a folytonos *ismételgetés*. Már az új anyaghoz mindig jelölünk ki kevés régít. Az osztályvizsgálatot pedig az anyag lényegét bemutató áttekintő összefoglalásnak tartjuk. Egyazon lelki tényt pl. szemlélet, képzet stb. tankönyvünk több szempontból is tárgyal: általános lélektani, gyermeklélektani és néhol neveléstani vonatkozásban. Ismétléskor ez egy-egy nagyobb adag. A részletek ilyenkor elesnek, a felépítés, összefüggés és a főfogalmak érdekelnek. A fontos meghatározásokat, melyeket a könyv is kiemel, *szószertint* meg kell tanulni növendékeinknek. Ezzel a szabotosságot, a komoly stílust gyakoroljuk s nagy hasznát vesszük a IV. és V. évfolyamban, amikor neveléstani fejtegetéseinket a lélektan eredményeire építjük s növendékeinknek pontosan az emlékezetében van a lényeg.

A tárgyalást tehát igyekszünk szemléletessé, egyszerűvé tenni. A szokatlan, helyenként nehéz anyagot több oldalról is bemutatjuk. Azonban munkánknak nem szabad mégsem széthullni, vagy sekélyessé, túlságosan népszerűvé válnia. Érezzék ki mindenütt a növendékek a tudományt. Helyenként éppen ennek illusztrálása kedvéért a tankönyv színvonalát is meghaladhatjuk. Pl. a Weber-féle törvényt klasszikus matematikai formulával is értelmezzük. Ezzel átvisszük a szigorúan természettudományi módszert, a függvénytani felfogást a lélektanba. De kiemeljük, hogy a lélek nem materializálható.

9. Példák az önfigyelésre. (Házi feladatok). Már megokoltuk az *önfigyelésnek* a lélektan tanításában való alapvető jelentőségét. Most csak pár *témát és szemelvényt* közlünk, elemzés nélkül.

Próbáljuk viszonylag egyszerű lelki tartalmainkat felsorolni. — Példa téves szemléletemre vagy képzetemre: „Még nem jártam iskolába. Az iskolásgyermekek mondták, hogy aki az iskolában

rosszalkodik, annak a tanító úr pálcával a tenyerébe üt. Nem tudtam mi a pálca. Úgy képzeltem, hogy olyan, mint a mérlegnél a súlyok (1 kilós), csak hogy fehér, porcellánféle anyagból van.“ (Sz. L.) „I. elemista koromban azt hittem, hogy a nyakkendő a tanító nyakából nő ki, mert otthon senki sem viselt nyakkendőt.“ (Zs. M.) „4 éves koromban a körömvágást büntetésnek hittem. Ha egy játszótársam valami rosszat tett, akkor így szóltam hozzá: Megállj csak, most levágják a körömödet!“ (Sz. L.) „Azt hittem, a szelet a fák mozgása okozza. Ha valahol fát láttam kivágni örültem, mert azt gondoltam, hogy annál kevesebb fa fog hideg szelet csinálni.“ (P. Gy.) — Tanítómról megmaradt képzetem: „Volt tanítónak G. J. a neve. Alacsony termetű, kopasz. Orra hegyén cvikkert hord, de legtöbbször nem azon keresztül, hanem felette nézeget. Arca sötétbarna, fogai a sok dohányzástól feketék. Mindig mosolyog. Aprókat lép és állandóan siet. Kedvenc szójárása: hogy a bagó csípjén meg!“ (B. V.)

Melyik képzettípushoz sorolom magam? „Egyszer nálunk egy zeneiskolai növendék hangversenyezett. Pár nap múlva csendesen üldögélve gondolkoztam játékán és a hegedűszót annyira magam elé tudtam idézni, hogy szinte ott előttem játszott, tisztán hallottam a hangokat és felkiáltottam: Jaj de szép!“ (Sz. L.) — Mit tartok legrégebb gyermekkori emlékemnek? „Két éves voltam, mikor másodszor tüdőgyulladásom volt. Édesanyám mondta utólag, hogy sokat szenvedtem és az orvos gyakran jött hozzám. Én ezekből csak arra emlékszem, hogy az orvos *egyszer* az asztalra fektetett s valamit csinált velem. Az orvosnak is csak a fekete kabátjára emlékszem. A fájdalomról és a betegség körülményeiről semmit sem tudok.“ (H. S.) „A kenyérsütő kemence kint volt az udvaron. Éppen sütöttünk és én nagy érdeklődéssel néztem. Egyszer csak héja csapott le az udvaron szaladgáló csirkékre. Egészen közel volt hozzám, de csak akkor mertem kiabálni, mikor már jó magasan repült.“ (K. J.) — „Négy éves voltam, mikor édesapám Fiuméből megjött. Téli este volt, az ágyban feküdtem, mikor az ajtón belépett. Hozott egy kis zsákban fűgét és egy ládikában narancsot. A narancsból mindjárt kértem. Nem tudtam mit kell vele tenni és a levét belefacsartam az ágyba.“ (A. S.) „Még nagyon kicsi lehettem, amikor összetörtem egy szép piros korsót. Ijedtemben sírni kezdtem. Azt hittem megbüntetnek, azonban mikor édesapám síró kisfiát meglátta, megsajnálta és verés helyett megsimogatta fejecskémét. Ez olyan nagy hatással volt reám, hogy soha sem feledem el.“ (T. L.) — Az Erlkőnigről alkotott fantáziaképem. „Lebegő alak, csak felső része van kinn a felhőkből. Testét fehér palást veszi körül, amely felhőbe olvad. Haja és szakálla hófehér és gazdagfűrtű. Arca mozdulatlan, szeme szuggesztív, fekete. Homloka erős boltozatú, fejét sokágú ezüst korona fedi, melyben a Hold tükröződik vissza. Jobb kezét parancsolólag kinyújtja, a bal kezében kormánypálcafélét tart.“ (K. L.) — Példa a gyermek utánzásai ösztönére: „I. elemista koromban, mikor az iskolából hazajöttem, mindig tanító voltam. A folyosó téglái voltak a gyer-

mekek. Mivel pedig az iskolában egy Vasas nevű fiú kapott ki a legtöbbször, ezt egy összecsavart pokróc alakjában én is meg személyesítettem. A pokróc egyik végét lábam közé szorítottam — éppen mint a tanító — és a legnagyobb felháborodással náspágotlam a „haszontalan Vasaskót“ . . (Zs. M.) — „Mikor kicsi voltam láttam, hogy a kéményseprő a tűzhelyet szétszedi és a kormot belőle kisépri. Én is lestem a jó alkalmat s mikor édesanyám nem volt otthon kisépertem a tűzhelyből a kormot és mindent összekormoztam.“ (P. L.) — Miféle illúzióim voltak a felhők alakjával kapcsolatban? — Volt-e hallucinációm? — Példák asszociációimra. — Mennyiben segít tankönyvem nyomása a lecke megtanulásában? — Mivel szerettem és szeretek leginkább játszani? — Álomképeim. — Példák önkéntelen figyelésemre. — Szavak, melyeknek semmi tartalmi jegyet nem tudok adni. — Kifejezéseimet kísérő mozgások. — Miféle szemléleteim nyomában jár különösebb érzelmi hatás? — Ki az osztályban a legszangvinikusabb, ki flegmatikus? Példák az érzelmek kontraszthatására és relativitásra. — Érzelmek hatása testi állapotomra. — A részvét és irigység érzelme hogyan nyilatkozott meg bennem? — Mikor éreztem nagyon nehéznek az elhatározást? — Egy cselekvésem motívumainak elemzése. — Irjuk le őszintén rossz szokásainkat! — Van-e stereotyp szólamom? — Vonások értelmi, érzelmi, akaratí életemből, stb.

10. Példák a gyermek megfigyelésére. (Hospitálási tételek és feljegyzéstöredékek.) Lélektani füzetekbe írják a növendékek a gyakorló-iskolában szerzett egyszerű tapasztalataikat is.

A gyermek szemléleteire és képzeleteire vonatkozó észrevételeim. „K. szerint az állvánnyal a házat megtámasztják. — Jancsi azt mondta, hogy neki van háztartása. — O.-nak a-t kell írni, s e-t ír. — Editke nyáron Siófokon volt. Olvasásközben előfordul Siófok, s ő háznak is és hajónak is mondja. (Téves képzetek.) — Földrajzórán Angliáról képeket néztek.“

A gyermekek beszédjére vonatkozó észrevételeim. „T. orrhangon beszél. B. nem tudja kiejteni a r-t, S. a b-t (magyaj-palsors.) M. rossz szórendet használ: valahol nem-e piszkos a ruha? K. többször, hosszan megáll a szó közepén, míg ki tudja mondani. (go-go-golyó.) Sugár magas a toronynak teteje. Mi az: sugár magas? Felelet: napsugármagas. — A spárgát „skócból“ csinálják. — Ki korán kel, aranyat lel. — A farkas étellel táplálkozik.“

Rajzoltassunk a gyermekekkel füzeteinkbe: embert, kutyát, bogarat v. pillangót és fát v. virágot. Mi a rajzokra vonatkozó észrevételem?

A gyermekek érzelmi életére vonatkozó észrevételeim. „Sáríka a pásztorfiúról olvasott, akinek a kenyerét elvették. Megsajnálta és sírni kezdett. (Érzékeny részvét.) — Sz.-t beámulja P. s majd ugyanő részvéttel kezdi vigasztalni. Mikor azonban Sz. félrefordul P. kineveti. (Kétszínű.) H. kedélye igen változó. Ha nem tud egyszer szomorkodik, máskor ugyanezen könnyedén nevetgél. — A fiúk általában sokkal élénkebbek és vígabbak, mint a lányok. —

G. nagyon örült, hogy a nárciszt szépen megfestette. — S. Zsuzsi az ingerre gyorsan és erősen reagál. Hangosat, hosszút nevetett, mert egyik társa a golyókkal ügyetlenkedett.“

A gyermekek utánzó ösztöne; játéka. „G. heves kézmozdulatokkal utánozza a ló vágatását. S. a tolltartójával célzott, mintha puska lenne. F. is úgy tett. — R. jól utánozza, követi a tanár bácsi hangsúlyozását.“ —

Jegyezzünk fel eseteket, melyekből a gyermekek kötelességtudása és lelkiismeretessége látszik. „M. mindig jól megtanulja a leckéjét. K. egy kérdésre nem tudott felelni. Azután fokozottabb mértékben állandóan figyelt, s mindig jelentkezett, hogy a kudarcot kijavítsa. Lelkiismeretes. — “ Stb.

Mint már mondtam, ezúttal nem törekedtem nagyobb igényeket kielégítő tanulmányt írni De talán ez a vázlatos áttekintés is kivált pár gondolatot és tettet s tanításunkba itt-ott friss színnel meghúzott vonást visz.

Sopron.

Rozsondai Károly.

A magyar nyelv fokozottabb védelme.

A háború utáni időszak iskoláink életében a széleskörű reformok kora. Sok és értékes újítással gazdagodott iskolaiügyünk, de mennél előbbre haladunk években és tapasztalatokban, annál jobban meggyőződhetünk arról, hogy a nagyszabású újítások között nemzeti életünk szempontjából fontos területek sokat vesztek előbbi jelentőségükből, s központi elhelyezkedésük szükségességének a méltánylásából. A természet- és társadalomtudományok hatalmas mértékű haladása és térfoglalása, s életünknek a hozzájuk való szükségszerű alkalmazkodása, szükségessé tették tárgyi ismereteinknek hasonló mértékű bővítését. Az élet követeléseire szabott szükségletek természetesen módosították a nevelés céljára, eszközeire, s módszerére vonatkozó eddig uralkodó felfogásokat; bizonyos tantárgyak fontosságát jobban hangsúlyozták s újak bevezetését szükségessé tették. Ezzel természetesen együttjárt az eddig fontosnak és uralkodó helyzetűnek elismert tantárgyak háttérbe szorulása. Ha a magyar iskolareformot most, jó néhány év távlatában nevelőereje szempontjából vizsgálat tárgyává tesszük, minden kétséget kizáróan megállapíthatjuk, hogy egyes iskolafajokban a tárgyi képzés fontossága aránytalanul előtérbe nyomult az alaki képzéssel szemben, s ezzel együtt a mennyiség a minőséggel szemben.

Az alaki képzésnek eme háttérbeszorulása ma már nagyon is érezhető. A belőle fakadó hiányosságok, bajok, természet-szerűleg ott jelentkeznek, ahol azok megjelenése lélektani szükségszerűség, de ahol nemzeti szempontból a legkevésbé volna kívánatos, nyelvünkben. Napról-napra erősebbek és hangosabbak azok az aggodalmak, melyek úgy iskoláink falain belül, mint irodalmi és közéletünkben a magyar nyelv romlása miatt

felhangzanak, s melyek nemzeti nyelvünk érdekében hathatós és sürgős intézkedéseket kívánnak. Néhai Klebelsberg Kunó gróf elég világosan felismerte a magyar nyelv tisztaságát, épségét fenyegető veszélyeket, s minden alkalmat felhasznált arra, hogy az iskolák figyelmét felhívja a magyar nyelv fokozottabb védelmére. Közéletünk nyelvének a tisztaságát ma már annyira beszennyezte modern életünk anarchiája, hogy a legtekintélyesebb s a magyar nyelv ápolására is hívatott testület, a Magyar Tudományos Akadémia szükségesnek látta egy olyan folyóirat kiadását, melynek egyetlen kitűzött célja, hogy az élő nyelvhasználatot ellenőrizze. E folyóirat szerkesztője valóságos riadót intéz a magyar közönséghez, midőn fülébe harsogja, hogy veszélyben a magyar nyelv! Az új folyóirat célkitűzésében azt mondja: „Akarjuk nyelvünk védelmét, az idegenszerűségek visszaszorítását, a fattyúhajtások irtását, a nyelvnek sajátos jelleme szerinti fejlesztését, a szó- és szóláskincs gyarapodásának magyarosságát, a szép magyar szó tiszteletének terjesztését, a beszéd- és írásmód izléses tisztaságát.” Ez a folyóirat nyelvűvelő munkájában segítségül hív mindenkit, a közönséget, a sajtót, a tudományt, az irodalmat és az iskolát. A bajok orvoslására Négyesy László szükségesnek látja a nyelvhasználat ellenőrzésének a megszervezését s az egész irodalomra kiterjedő egységes irányítást.

Hogy a magyar nyelv ügyében megindított nemes vállalkozás valóban sikerrel járjon, a munkát ott kell megkezdeni, ahol az alapokat rakják, tehát az iskolákban. Irodalmi- és közéletünk munkája csak akkor védheti a magyar nyelvet, ha az alkalmas arra, ha iskoláink minden tekintetben gondoskodtak arról, hogy a felébresztett nyelvérzék segítségével, a magyar nyelv szerkezetének s szellemének megismerésével elég erős védelmet biztosíthatnak a züllesztő, bomlasztó s elidegenítő hatásokkal szemben.

A magyar nyelv védelmét biztosítja az új tanterv is, a tapasztalat azonban azt mutatja, hogy egyes iskolafajokban és egyes iskolákban fokozottabb védelemre s ellenőrzésre szorul a magyar nyelvi oktatás. Az utóbbi években a tanítóképzőkbe felvett növendékek magyar nyelvi ismeretei aggasztóan hiányosak és megbízhatatlanok voltak. Jóllehet, a kedvező körülmények folytán lehetőleg csak jeles és jórendű növendékeket vettünk fel, az írásbeli vizsgálatok, a rendes iskolai és házi feladatok azt mutatták, hogy a helyesírás szempontjából a növendékek 50%-ának magyar nyelvi képzése nem elegendő. De nemcsak ebben a tekintetben, vannak sokan a kezdő agrammatizmus fokán, hanem a szerkesztés és stílus, fogalmazás tekintetében is. Mondatfűzésük primitív, lépten-nyomon összeütköznek a logika legegyszerűbb szabályaival, nem tudnak helyesen következtetni, nem ismerik a gondolatközlés nyelvtani és stilisztikai eszközét. Pedig joggal elvárhatnók, hogy a négy középiskolát végzett növendék tudjon helyesen

írni, korának megfelelően helyesen gondolkozni, s gondolatait értelmesen, magyarosan közölni írásban és szóban egyaránt. *Kenyeres Elemér* a gyermek beszédének a fejlődését vizsgálva,¹ arra az eredményre jutott, hogy a gyermek a 4—5. év körül anyanyelve összes lényeges formáit elsajátítja. *Sarbó Artur* és *Ranschburg Pál* vizsgálatai pedig azt mutatják, hogy a gyermek beszédének a fejlődése a 15—16. évvel befejeződik. Ezt a kísérleti megállapítást megerősíti mult iskolai életünk állandó tapasztalata is, de azt kívánná a józan ész okoskodása is, hogy a 6. évtől rendszeres oktatásban részesülő gyermek a 14—15. év lezártaival tudjon helyesen gondolkodni, írni és beszélni. Mégis, az utóbbi évek tapasztalata elszomorító jelenségeket állapíthat meg.

A helyesírás-tudatlanság ijesztő nagy voltának igazolására szemelvényeket fogok itt bemutatni azokból a dolgozatokból, melyeket f. iskolai év elején irattunk az I. osztályba (tanítóképző) felvett növendékekkel. Megjegyzendő, hogy a szemelvények a II. dolgozathoz valók, amikor tehát a növendékek már belezökkentek a tanulásba, s az előbbi dolgozatukkal felújították korábbi ismereteiket. Egy, a polgári iskolát jelesen, és egy elégséges eredménnyel végzett növendék u. azon tárgyú s egy időben tollbamondás után írt dolgozataiból vettem az anyagot, hogy ez a tárgyilagos bíráló szemponyjából is a való helyzetet mutassa.

A jelesen végzett növendék dolgozatából: Isten áld meg a magyart. A mit ma megtudsz tenni, nehalazd holnapra. Hast (hass) alkots. Ha rosszat parancsolnak megneted. Krisztus megfeszí-tteték. A legnagyobb városok magyarországon Budapest. Az Egri Szécsenyi utcát..... Nebánts d a magyart. Feszidsmeg őt. Arcal arra fordult. A magyar nemzeti muzeumot Szécsenyi alapította. A Mohácsi ütöközet.— A Halassy csipke.

Az elégségesen végzett növendék u. azon dolgozatából: Kölesei igyoktat egyik költeményében: hass alkots gyarapiss. Jezus meg feszítették meg hala és eltemetetek. Budapes a legnagyobb város magyarországon. Gyakran mondota Zirinyi a költő. nebáncsd a magyart. A legnagyobb köség magyarországon orosházza. A zsidók azt kiáltoták feszicsd megőt. Rémlik mindtha láttnám.... szálfá öflelését. Retstsel (rejts) el engem kis bokor. Mit szecc a réten? A padban ellő vette irkályát és a tintás üvegről leoldotta a madzagott. Már messziről lobája a farkát, ha meglátt. Örömmel meggyek haz.

Ebből a rövid kis szemelvényből a nem szakember is megállapíthatja, hogy magyar nyelvi képzésünk egyes iskolákban szomorúan elhanyagolt. De még inkább mondhatják ezt azok, akiknek mindennapi munkájuk körében van alkalmuk meggyőződni arról, hogy a fentebbi szemelvényekben bemutatott hiányok nem kivételes esetek, hanem nagyon is állandó és általános tünetek.

¹ Kenyeres E.: A gyermek beszédének a fejlődése.

A növendékek szóbeli megvizsgálása még jobban megerősít bennünket abban a felfogásunkban, hogy az alaki képzés az ilyen esetekben áldozatul esett az anyagi, a tárgyi képzésnek, mert kiténik, hogy a növendékek ismerik a legtöbb általános nyelvtani szabályt, tudják, hogy a tulajdonnevet nagy betűvel kell írni, a melléknevet pedig kicsivel, tudják, hogy a tárgy jele *t*, a multidő pedig magánhangzó után *tt*, tudnak arról is, hogy a felszólító mód jele a tövégi mássalhangzóval együtt meghatározott esetekben módosul, mégis lépten-nyomon megdöbbenő fogyatékoságokat árulnak el ezen kérdésekben.

A felületességre valló helyesírási hibák, az érthetetlen, logika- és nyelvellenes mondszerkezetek, szavaknak és mondatoknak gyakori összekeveredése, a kihagyások, az élesen elkülönülő értelmi egységek egybeolvadása, a kötőszók használatának bizonytalansága, a mondatok tartalmi és nyelvtani, kifejezésbeli kapcsolatának fel nem ismerése, azt mutatják, hogy a növendék szellemi képességei, a megfigyelés, az emlékezet, az ítélőképesség fejletlenek, hogy hiányzik náluk a gondolat és a lelkirtalmak kifejezésére szolgáló nyelvi eszközök használatának tudatossága és törvényszerűsége, azaz szellemi képességeik fejlettsége anyagi ismereteikkel szemben észrevehetően elmaradt.

Ha most már azt vizsgáljuk, hogy mi lehet ennek a nem kívánatos állapotnak az oka, az előforduló hibák, természetesen a viszonyok ismerete azt mutatják, hogy a nyelvbéli fejletlenség részben a tárgyi ismeretek uralkodóbb helyzetében, részben pedig a magyar nyelv tanárának személyében, részben pedig a tudományos mezbe öltözött iskolai és iskolán kívüli életünk nyelvbéli gondatlanságában leli magyarázatát.

Amikor a polgári iskola IV. osztályát jeles eredménnyel elvégző jóindulatú, szorgalmas gyerek nincs tisztában a felszólító mód használatával, az igekötők szerepével, helytelenül választja el a szavakat, nem érzi a ragozott és összetett szavak elemeit, kis betűvel írja a kétségtelen tulajdonneveket s nagy betűvel a melléknevet, amikor a szavak hallási és látási képe lépten-nyomon összezavarodik előtte, nem érti a kötőszók jelentését és mondattani szerepét, akkor nemcsak arra gondolunk, hogy ennek a növendéknek hiányosak a nyelvi- és nyelvtani ismeretei, hogy munkájában felületes, gondatlan, hanem arra is, hogy szellemi alkotóképességei nem eléggé fejlettek, nem eléggé fegyelmezettek és öntudatosak. A nyelv elemeit nem ismerik és a nyelvnek a gondolatok közlésére kialakult szövetrendszerében nem tudnak eligazodni, a nyelvi jelenségek ködös elmosódottságban élnek öntudatukban. Hiányzik náluk a homályt eloszlató, az összefüggést, az egyes elemek célszerűségét megvilágosító analízis, a nyelvtani elemzés. Pedig a magyar nyelv elemeinek és rendszerének elemzés útján való alapos megismertetése, rendkívül fontos a nyelvhelyesség szempontjából! A nyelv kategóriáinak megismerése multhatatlanul szükséges a magasabbrendű absztrakt gondolkodásra való nevelés-

hez, mert egyrészt megismerteti a növendéket a kifejezés grammatikai eszközeivel, másrészt pedig a jelenségek elemző és összetevő megismerése közben előnyösen fejlődnek a gyermek szellemi képességei, a gondolkodás, a megfigyelés, az ítélő- és kombináló tehetség. Csak a nyelv elemeinek, azok célszerűségének és használhatóságának a megismerése után gondolhatunk arra, hogy a fejlődő gyermek felülemelkedjék a mechanikus gondolatközlés fokán s önálló asszociációk értelmes, önálló közlésére vállalkozhasson. Ezért tehát nagyobb gondot kell fordítani a jövőben a magyar nyelvtani elemző oktatásra, különösen pedig azokban az iskolákban, ahol a klasszikus nyelvek hiányoznak a tanítási anyagból; nagy súlyt kell fordítani a stilisztikai tanulmányokra is; mert ezek, amíg egyfelől ellátják a növendéket a gondolatok helyes közlésének grammatikai és stilisztikai eszközeivel, másfelől nagy mértékben hozzájárulnak a megértés erőinek tervszerű fejlesztéséhez, s így bizonyos mértékig helyettesítik a klasszikus nyelvek alaki képzőerejét.

A magyar nyelvi képzés hiányosságának, bizonytalanságának nem jelentéktelen és figyelmen kívül nem hagyható oka, a szakszerűtlenség, mely, sajnos, akár a nehéz gazdasági viszonyok kényszerítő hatása, akár a nyelvi képzés mostoha kezelése miatt, nagyon sok iskolánkban megvan. Akárhány esetet lehetne felsorolni, ahol nem volna szükség arra, hogy a magyar nyelvi oktatást nem szakember kezére bizzák, s iskolai ügyünk vezetői ez ellen nem tesznek komoly kifogásokat; pedig nemcsak a magyar nyelv ügye kívánná ezt, hanem az általános pedagógiai érdekek is. Szomorú jelenség az, hogy nagyon sok helyen úgy kezelik a magyar nyelvet, mintha ennél is a tárgyi ismeretek gyarapítása volna a főcél. Új iskolai rendünk hangsúlyozza ugyan, hogy valamennyi tantárgynak szolgálnia kell a nyelvi képzést is, de ebből a szempontból a magyar nyelvi oktatás különleges és elsődleges helyzete el nem vitatható. Az egész tanítás sikere érdekében minden eszközzel biztosítani kellene a nyelvi képzés zavartalanságát és alaposságát, az oktatásnak olyan módját, amely lehetővé teszi a nyelvi érdeklődés felkeltését, ébrentartását és állandó fokozását. Ez pedig csak úgy érhető el, ha hozzáértő, tárgyukért lelkesedő, munkájukat szívesen végző vezetők irányítják azt.

A szakszerűség hiánya miatt vész el nagyon sok iskolában a magyar nyelvi dolgozatok hatalmas elmefejlesztő, nevelő hatása. Véletlenül a kezembe került egy most I. éves növendékünk tavalyi iskolai dolgozata. A növendék közepes jó eredménnyel végezte eddigi tanulmányait, most azonban a magyar nyelvből komoly veszély fenyegeti. Ha átnézi az ember azt a dolgozatot, melybe mult évi magyar nyelvi feladatait írta, sok mindent megért s sok őszinte keserűség fakad a nyomán. A dolgozat javításának, értékelésének s általános kezelésének módja nemcsak lélektani és szakismeretek nagyfokú hiányára vall, hanem gondatlan, napszámos munkára is. Itt tehát megint

a szakszerűtlenség átka működött. Ez a szakszerűtlenség először abban nyilvánult, hogy az illető javítási módszerével megfosztotta a növendéket az önálló tevékenységtől, a hibák önálló felismerésének és kiigazításának a lehetőségétől, másodszor pedig abban az unalomban, felületességben, mellyel a dolgozatokat elintézte. A helyesirási hibáknak csak negyedrésze került ezáltal nyilvánosságra, de még rosszabb sors érte a több fáradságot igénylő logikai és mondatszerkesztési hibákat, melyek egészen bántatlanul maradtak. A mondottak szemléltetésére érdemesnek tartom ezen munkának szemelvény formájában való bemutatását. Az egyik dolgozathoz kiszakítottam egy összefüggő részt, s ebben a tanár által megjelölt és a növendék által kijavított részt én is helyesen közlöm, úgy, hogy meg lehessen állapítani, hogy egy szűkebb körben milyen természetű és mennyi hiba maradt teljesen észrevétlen.

„A takarékoság nemcsak életünk egyik kísérő jelensége, mely a jólét napjaiban elkövetkező inséges árakra figyelmeztett bennünket. Mert ha nagyobb kiadása lenne, mit a meg takarított pénze, akkor nyomor következne be. Nem veszi állandóságát az erény koronája a családi életnek. Füllért-fillérje rakjuk, mert ez nemcsak áldást hozzó, hanem nemzeti feltámadást is jelent... stb.

Ez a dolgozat a helyesírásra jó osztályzatot kapott. A dolgozatok javításának módja s azok ellenőrzése egészen megfelelt a fentebb ismertetett állapotnak. Akármilyen volt a dolgozat, a javításban az egész szöveget újra írták. A kijavított szöveg felülvizsgálásakor a tanár megelégedett azon részeknek a megnevezésével, melyeket a dolgozatban piros tintával megjelölt. Így érthető meg csak, hogy ezen dolgozat javításában 5 hibát vett észre, míg 15 súlyos helyesirási hiba észrevétlen maradt. Természetes, hogy a mondatszerkesztési, stilisztikai és logikai hibák mind kijavítatlanul maradtak.

A hozzáértő szeme ezen kevés anyagból is azonnal megállapíthatja, hogy az ilyen munka csak arra jó, hogy a növendék lelkében növelje a zavart és bizonytalanságot, hogy hosszú időre elvegye a kedvét minden ezirányú komolyabb munkától, mert ilyen módon sem fogyatékoságainak helyes felismerésére nincs alkalma, sem útmutatást, irányítást nem kap a fejlődésre, de észreveszi azt is, hogy az ő szellemi fejlődése vezetői előtt közömbös.

Nem elég azonban, hogy a növendékeket szakszerű, gondos oktatással ellátjuk mindazon ismeretekkel, melyek a helyes gondolatközlés s a helyes, szép magyar beszéd grammatikai és stilisztikai eszközeit biztosítják számára, gondoskodnunk kell arról is, hogy iskolai életünk minden megnyilvánulása, minden eszköze ezen célt is szolgálja. Amellett, hogy minden szaktanár kellő gondot fordít tantárgya keretében a helyes, értelmes beszédre, írásbeli munkák gondos kiállítására, elengedhetlenül szükséges az is, hogy tankönyveinket egyszerűen, világosan s magyarosan írják meg. Az utóbbi időben ugyanis sok tankönyv-

írónk a tudományosság fontosságának elve mellett megfelekedzik arról, hogy a tankönyvek célja nemcsak a tárgyi ismeretek tudományos rendszerezése, hanem általános alaki és nyelvi képző eszköz is. Nem várható teljes siker az olyan tankönyvektől, melyek felépítésükben csak arra alkalmasak, hogy gondolatokat ébresszenek, de a benne felhalmozott anyag nyelvbeli visszaadása a növendéknek nagy fáradságába kerül, mert a nehézség miatt előbb a hozzá való kedv ereje nagyon csökken, de egyébként is nyelvbeli fejlettségét felülmuló munkára eredményesen nem vállalkozhatik senki. A legtöbb gyermek kötelező ismereteinek anyagát a tankönyvekből szerzi meg s az azokból való készüléskor sajátítja el azokat a szavakat és kifejezéseket, melyek az illető dolog megnevezését, leírását, vagy elbeszélését lehetővé teszik számára. Ezért tehát tartasuk szigorúan szemünk előtt azt a tényt, hogy nyelvünk anyagi ismereteinkkel párhuzamosan fejlődik, s akkor nemcsak arra fogunk ügyelni, hogy a megismertetendő ismeretanyagot szakszerű ruhába öltöztessük, hanem arra is, hogy világos, egyszerű nyelvvel elősegítsük a tárgy iránti érdeklődés felkeltését, s lehetővé tegyük az ismereteknek oly fokú elsajátítását, hogy azok minden nehézség nélkül közölhetők, visszaadhatók legyenek. Ebből a szempontból tankönyveink revíziója igen szükséges lenne.

A magyar nyelvi oktatás sikere nemcsak nyelvi, nemzeti érdek, hanem ezen túlmenően pedagógiai szükséglet is. Az iskolában szinte mindennapos dolog az, hogy a növendék nagy erőfeszítésekkel hozzáfog a tanultakról való beszámolóhoz; egy darabig nagy erőlködéssel beszél is, aztán kétségbeesetten, vagy lemondóan megáll, s tovább nem bír menni. Vannak, akik meg is mondják, hogy tudják miről kellene beszélni, de nem képesek azt nyelvi formába önteni. Másoknak csak az arcából vagy a szeméből olvashatja ki az ember ugyanezt. Az ilyen esetek rendszerint a szorgalmas, de szerényebb képességű növendékeknek fordulnak elő. Az ok lehet a tankönyvben, lehet a növendékben, de lehet az iskolában is. Magam számtalanszor tapasztaltam, hogy a könyv nyelvezete nem a növendékek szellemi és nyelvi fejlettségéhez mért, ha a meghatározások nem egyszerűek, ha stílusa az egyszerű elbeszélésre nem alkalmas, a növendékek tanulási kedve nagyon megcsappan. Akárhogy igyekeznek, nem tudnak olyan szép sikert elérni, ami kedvezőbb körülmények között hasonló értékű munka árán szinte biztosra vehető. A tanulóban akkor van a hiba, ha mindenképpen önállószkodni akar és a könyv nyelvezetét nem sajátítja el, jöllehet ez irányú szó-és kifejezőkincse még nem elégséges. Végül, az iskola is hibás lehet abban, hogy a gyermek felelete a nyelvbeli felkészültség hiánya miatt nem sikerül. Ma ugyanis nagyon sok iskolában továbbengedik a növendéket, ha a tárgyi ismeretei kielégítők, tömbben törődve azzal, hogy szellemi fejlettsége arányban van-e tárgyi ismereteinek bőségével, vagy nem. Ennek természetesen az lesz a következménye, hogy mindig magasabb és magasabb

tanulmányai alatt egyre nagyobb megértésbeli és kifejezésbeli nehézségekre bukkan, ami miatt állandó kedvetlenség válhatik lelki élete jellemzőjévé. Ez a kedvetlenség annál könnyebben talál lélektani megalapozást, mivel az ilyen gyermekeket könnyen félre lehet érteni s így könnyen hamis ítéletet lehet alkotni tárgyi tudásukról, készségükről s szorgalmukról. Ezért tehát a tanulmányok sikere s az értelmi fejlődés zavartalan biztosítása érdekében kívánatos volna, hogy az alaki képzés fontossága legalább egyenlő legyen a tárgyival, hogy a nyelvi felkészültség döntő legyen annak a megállapításában, hogy a növendék magasabb osztályba mehet-e. Hogy milyen súlyos erkölcsi és anyagi következményekkel jár a nyelvi és általában az alaki képzés elhanyagolása, arra szintén a magunk iskolai életéből tudok példát hozni. Egyik növendékünk a közeli magánpolgári iskolában végezte megelőző tanulmányait. Bizakodó kedvvel iratkozott be a tanítóképzőbe, mert erős, egészséges, jólelkű fiú volt, s a polgári iskolát tiszta jeles eredménnyel végezte el. A komoly munka közben azonban egyre bizonyosabbá lett, hogy eddigi felkészültsége nagyon hiányos. A magyar és német nyelvi, s a matematikai dolgozatai annyira nem sikerültek, hogy ebből a szempontból a legutolsók közé került. S mi lett a vége? A dolog annyira bántotta őt, hogy egy napon kimaradt. Ki a felelős azért, hogy ez az élet esetleg félben maradjon?

Nem közvetlenül ugyan, de közvetve mégis összefügg a magyar nyelv ügyével is az újabban nagyon elterjedő rekorderedményre dolgozás. Az iskolák termelő munkájának az értékét nagyon sokszor azokból a statisztikai adatokból állapítják meg, melyekben az iskolai élet keresztmetszetét kellene adni. Ez az eljárás azonban nagyon veszélyezteti a munka komolyságát, mert a kedvező minősítésre törekvés, vagy az elmarasztaló ítélettől való tartás könnyen a statisztika szolgálatába állíthatják a tanító és értékelő munkát és az iskola elveszti igazi nevelő és kiválasztó hivatását.

Mindezek után pedig világos előttünk, hogy a veszélyeztetett magyar nyelv érdekében gyors és erélyes intézkedésekre van szükség. A segítő eszközöket törvényes rendelkezések biztosítják, csak érvényt kell azoknak szerezni. Nagyobb gondot kell fordítani a nyelvtani és stilisztikai tanulmányokra, föltétlenül keresztül kell vinni a szakszerűséget, jó tankönyveket kell adni az ifjúság kezébe, az általános nyelvi képzést fokozottabb mértékben kell megkívánni az oktatás egész karától, a tanítás vezető jelszava pedig ne a sok, hanem a jó, ne a széleskörű, hanem az elmélyítő, a cél pedig ne a mindennel felszerelt, hanem a világosfejű növendék legyen.

Eger.

Somor Lajos.

Milyenek képelem a tanítónövendék hegedűiskoláját?

Örvendetes haladás, hogy a tanítóképző-intézeti tankönyvekben újabban mindjobban kidomborodik a szakiskolai jelleg. Kívánatosnak tartanám, ha ez a szakiskolai jelleg a hegedűiskola célkitűzésében, módszerében és tartalmában is teljes mértékben kifejezésre jutna.

A tanítóképzői zeneoktatás legelső célja az, hogy a népiszkolai énektanítás segédeszközéül szolgáljon, az általános zenei cél csak másodsorban jöhet tekintetbe. Hegedűiskolánk megválasztásának vagy megírásának első szempontja tehát a *népiszkolai énektanítás* kell, hogy legyen. Vagyis a hegedűiskola a mondvacsinált dallamos gyakorlatok helyett minden fokon tartalmazzon értékes népiszkolai dalokat, melyek egyúttal az általános zenei célt is sikeresen szolgálhatják. Másodsor figyelembe veendő, hogy a tanítónövendékek az énekkel párhuzamosan tanulják a zenét. Miután pedig az éneket az I.—II. osztályban heti 2 órában tanulják, természetesen kínálkozik a tüzetesebb énektanítás a hegedűtanítás alapvetéséül, támogatójául. Elemi pedagógiai követelmény, hogy a kettőt minél szerveesebb kapcsolatba hozzuk egymással. Tekintettel kell lennünk arra is, hogy növendékeink már idősebb korban kezdenek hegedülni, valamint arra is, hogy a tanterv csak heti egy órát juttat a zenének. Végül magyar tanítónövendékekről lévén szó, a hegedűiskola is tartalmának nagy részében magyar legyen. Mindezen szempontok kidomborítása mellett az iskolát azért úgy lehetne megszerkeszteni, hogy az általános magyar zenei oktatás céljának is teljesen megfeleljen és az is sikerrel használhassa, aki nem tanítónövendék.

A modern hegedűtanítás vezérelve az *énekeltetéssel való szemléltetés, hangképzetalkotás*. Mily szerencsések vagyunk e tekintetben, hiszen növendékeink heti 2 órában tanulnak énekelni! Magától kínálkozik a koncentráció, de eddig nem használhattuk ki kellően ennek előnyeit, mert hegedűiskoláink ezt a kedvező körülményt nem vették figyelembe. Hogy az énekkel való kapcsolat minél szerveesebb lehessen, a hegedűiskolának a D-húr hangjaival kellene megindulnia. Ez felel meg tanítványaink hangterjedelmének, (de általában is a gyermek, a nő, a férfi hangterjedelmének) és ugyanazokkal a hangjegyekkel és hangkörképzetekkel lesz dolgunk, amelyeket röviddel előbb az énekórákon begyakoroltak.

Az É-húrral már csak azért sem jó kezdeni, mert mindjárt az „f” tiszta fogása, mint rendkívüli (félfekvéses) fogás, nagy nehézséget gördít a kezdő elé, továbbá az „f”—„h” bővített negyedfogás szintén nehéz. Az „f” korai fogásával könnyen elrontja a tanuló a hegedű helyes tartását, a mutatóújj összehajtása és kényelmetlen visszahúzása helyett hajlandó az egész kezét lesúlylyesztetni s csuklóban elfordítani. Az is régi tapasztalatom, hogy az É-húrral kezdve a növendékek később az Á-húron, majd a többi húron is alacsonyan fognak az 1. újjal.

A G- vagy Á-húrral való kezdés ellen ily kifogás nem emelhető, de nem felelnek meg az énekelletéssel való szemléltetés elvének.

Helytelennek tartom az anyag felépítésének azt a módját is, mely egyszerre munkába veszi mind a négy húrt, először az 1. újjal, azután másodikkal és így tovább. Hibái: a) Az I. osztály anyaga e módszer mellett felette sívár képet mutat. Így ugrálva a húrokon, szerteszétszórt hangokkal lehetetlenség egy-egy kis üdítő dallamot alkotni. A tanuló belefárad ebbe a hónapokig tartó monoton játékba, melyből nem csillanhat fel egy kedvverítő, gyönyörködtető zenei gondolat. b) A tanuló két oktávban szétszórtan, nagy hézagokban tanulja meg a hangokat és így nem képes őket a hangrendszerbe beállítani és kellően appercipiálni, c) Nem következetes a rendszer, mert más az 1. újj helyzete az É-húron és a 2. újj helyzete a G-húron. Következetes akkor lenne, ha az É-húron a fiszt, a G-húron a „b“-t játszátná. De ez is hiba volna, mert a tanulónak mindjárt a kezdet-kezdétén, még mielőtt némi fogalma van a hangrendszeréről, módosított hangokkal kell játszania. d) A más-más húrra való folytonos áttérés akadályozza a növendéket a helyes vonókezelés elsajátításában. Még nem idegződhetett be az egyik húron a könyöknek nyugodt egyhelyben tartása és a helyes csuklóműködés, már át kell térnie más-más húrra. Régi tapasztalat, hogy nem a balkéz, hanem a jobbkez okoz nagyobb nehézséget a kezdő hegedűsnek. Az újjak már egyéb munkákból kifolyólag bizonyos készséggel bírnak, a megfelelő helyre és időben való letetését és felemelését is nagymértékben szabályozza a veleszületett zenei hallás és a ritmusérzék, de a jobbkar tartása és működése teljesen új a növendéknek. Azért az iskolát elsősorban a jobbkar figyelembevételével kell megszerkeszteni. Ennek pedig egyedüli módja az, hogy egy húron maradunk húzamosabb ideig. e) Az énekelletéssel való szemléltetés is nehézségekbe ütközik, mert mindjárt nagy hangterjedelmet és ismeretlen hangközöket ölel fel. f) A 4. újj használatára csak később kerül sor, minél fogva a legkevesebb alkalom kínálkozik ennek a gyakorlására, pedig ez a balkéz legnagyobb nehézsége a kezdőfokon, amit nem lehet elég szigorral gyakoroltatni. Ennél a rendszernél az első három újj sem erősödhetik meg és nem válhatik hajlékonyvá, mert hiányzott a kellő izomfeszültség, melyet csak a 4. újj forszírozott használata vált ki. A dolog természeténél fogva eddig majd minden második hang üres húr volt és most a 4. újj kerülvén sorra, egy 8-ba sűrítve egyszerre mind a négy húron 4. újjal kell a növendéknek játszania, ami a könnyű előzmény után szinte leküzdhetetlen és elkedvetlenítő akadály elé állítja. De ez azért sem felel meg a tanítónövendékeknek, mert ezek amúgyis később kezdenek hegedűt tanulni, mikor az újjak már nem oly hajlékonyak. E rendszer mellett csak az év végén kerül sor a 4. újra, melyet a növendék korára való tekintettel már az év elején kellene gyakoroltatni.

Tehát nemcsak az énektanítással való kapcsolat, hanem a

fenti módszerek bírálata is megerősíti azt a nézetemet, hogy leg-helyesebb a D-húr hangjaival kezdeni a tanulást. Ennek előnyei: 1. Ugyanazokat a hangjegyeket és hangközöket játsza a tanuló, melyeket az énekórán tanult, tehát az énekeltetéssel való szemléltetés és hangképzetalkotás elve helyesen és sikeresen alkalmazható. 2. Huzamosan egy húron játszva nyugodt könyöktartást és helyes csuklóműködést sajátíthat el a tanuló. 3. Ügyszólván a kezdet-kezdetén már 3—4—5 hangból álló kis dallamokat, gyermekdalokat játszathatunk. 4. Korán foglalkoztathatjuk a negyedik újjat.

Az anyag felépítésének menete nagy vonásokban a következő lenne: A D-húr hangjainál maradvá gyakoroltatjuk az egész-, fél- és negyedhangokat, szüneteket, $\frac{4}{4}$ -, $\frac{2}{4}$ - és $\frac{3}{4}$ -es ütemben, egész és félvonóval, valamint egyszerű hangkötésekkel.

Áttérve az Á-húrra, még mindig nyomon követhetjük az énektanítást, miután ezidőtájt éppen a hangsor felfelé való kibővítésével foglalkoztak. Az Á-húron a fenti ütemekkel, méretekkel és vonásokkal röviden végezve, a két húr összekapcsolásával már igen változatos, csinos gyakorlatok és népiskolai dalok játszhatók C-durban, G-durban, A-mollban, D-mollban a fisz, gisz és b ismerete nélkül. (Esetleg népdalok és egyházi énekek, zsoltárok, dór- és fríg-hangnemben). Ezen a fokon már felléphet a nyolcad hangjegy is, mely új élénkséget és változatosságot visz a játékba.

Az A-húr után nem fontos, hogy melyik húron folytatjuk. Részemről még mindig megmaradnék az énektanítás által kitaposott csapáson és sorra venném a G-húr hangjait, miután az énekórán éppen most végeztük el a hangsor kibővítését az \bar{c} alatt levő hangokkal. Ez azért is indokolt, mert előbb alakíthatjuk ki a kemény c hangsort. Most már a három húr hangjainak ismerete nagy mértékben kibővíti az alkalmazható iskolai- és népdalok körét.

Miután célunk az, hogy az első év végéig elvezessük a növendéket mind a négy húr használatára, azért nem veszünk fel újabb méreteket, ritmikai elemeket és vonásnemeket, hanem igyekezni fogunk az É-húr hangjaival is végezni. Hogy a helyes kéztartást biztosíthassuk és az eddigi rendszerhez következetesek maradhassunk, azért az É-húron először a fisz, g, á, h fogását gyakoroltatjuk. E célból már az É-húrra való áttérés előtt megtanítjuk a D-húron a fiszt, összekapcsolva az Á- és G-húr hangjaival. Még mindig megtarthatjuk az ének anyagával a szerves kapcsolatot, mert az A-mollal már tanulták a fiszt és ez időtájt már G- és D-húros gyakorlatokat és dalokat énekelnek. Csak utóljára, mikor már a helyes kéztartás megerősödött, kerülhet a sor az É-húr „f”-jére.

A többi osztály anyagával már nem kell bővebben foglalkoznunk. A II. osztály anyagát bevezethetnénk az I. o. anyagának felfrissítéséül hangsor, hangköz és dallamos gyakorlatok C- és

G-durban. Mint új anyag fellépne a ponttal nyújtott negyed, a magyar dalok ritmikai képletei, a triola, a tizenhatod, a $\frac{3}{8}$, $\frac{4}{8}$ és $\frac{6}{8}$ -os ütem; a hangrendszer továbbfejlesztése a c és g feléme-
lésével, a h leszállításával D-duros, A-mollos, F-duros, D-mollos
technikai és dallamos gyakorlatok, dalok keretében; élén-
kebb tempók, változatosabb dinamikai árnyalások, a tempó
fokozatos lassítása, gyorsítása, változatos vonásnemek alkal-
mazása; a nagy- és kis szinkópa. Mindezek keretében újjgyakor-
latok, népiskolai-, nép- és történeti dalok.

A III. és IV. osztály anyaga: Hangsorok, felbontott hármás-
és négyeshangzatok, etüdök, dallamos gyakorlatok, szemelvények
a klasszikus művek könnyebb részleteiből, a régi és újabb ma-
gyar zenéből, népdalfeldolgozások, indulók a kemény és lágy
hangsorokban négy keresztig és négy b-ig, különböző vonás-
nemekkel. A ponttal nyújtott nyolcad, ékítések, kettősfogások,
arpeggiók; magyar darabok 2—5 hegedűre, duók; népiskolai
dalok transzponálása.

Az V. osztály anyagát nem a második, hanem a harmadik
fekvéssel kezdeném, mert ez könnyebb és sokkal nagyobb a
szerepe. Már az idő rövidsége miatt is csak kis tért juttathatunk
a második fekvésnek.

Előgyakorlatok után az anyag gerince az első, harmadik és
második fekvés kapcsolása volna, népiskolai dalokon, a klasz-
zikus, a régi és újabb magyar zene szemelvényein, népdalfel-
dolgozásokon, duókon. Végül népiskolai dalok transzponálása a
fekvések segítségével.

Hogy a fekvések tanulása közben az alsó fekvésben szer-
zett technikai készségben hanyatlás ne következzen be, sőt hogy
ezt továbbfejleszthessük, szükségesnek tartom, hogy a fekvé-
sekkel párhuzamosan az alsó fekvésben is játszassuk a negyedik
osztály anyagát ébrentartó és továbbfejlesztő élénk tempójú
technikai és dallamos gyakorlatokat.

Nyiregyháza.

Ehrlich Antal.

Bevezetés a pedagógiai ifjúságtanulmányba

*c. előadás vezérgondolatai**

1. 1. A tanítóképzés központja a tanítónövendék — álláspont
következménye: az ifjúságtanulmány fokozottabb felkarolása.

2. Az ifjúságtanulmány gyakorlati jelentősége. (*Pedagógiai
ifjúságtanulmány.*)

3. A gyakorlatiasság egyik kifejezője az állandó fejlődés fel-
ismerése. (*Fejlődő ifjúság.*)

4. A fejlődés tényezői: a hajlamok és a hatások. — A múlt
hatásainak megismerése; a jövő hatásainak meghatározása.

* Az előadás az 1952. évi nov. 21-iki taggyűlésen volt.

II. A pedagógiai ifjúságtanulmány két alaptétele: A) A jelennek (az ifjúság testi és lelki életének) a múlt alapján való megértése. (*Megértés.*) B) A jelennek a jövő érdekében való fejlesztése. (*Fejlesztés.*)

A) *Megértés.* 1. A megértés kettős tartalma: a) Annak megállapítása, hogy a cselekvés a múlt alapján törvényszerű; meghallgatás; beleérzés; barátságos meggyőzés. — b) Lelki összefüggések (struktúrák), tipikus jellemvonások alapján való megértés.

2. A növendékek megértése (leírt) egyéni történetük (teljes múltjuk) alapján. (*Az én történetem.*) Az ilyen irányú munkásság gyökere egyes tanítóképzőintézetekben (elsősorban a magyar nyelvi dolgozatokban). Hogyan lehet az ilyen írásokat az ifjúságtanulmány szolgálatába állítani? Az ifjúságtanulmány minden tanár munkája.

3. Szemelvények az intézetbe lépő növendékek múltjából. (Kapcsolatosan esetleg nevelői utalások.) Az egyéni történetek jelentősége a szülőkkel való együttműködés szempontjából. A növendékeknek otthonukban való felkeresése.

4. Az ifjúság megértése (és megfelelő irányítása) az ifjúkor tipikus jellemvonásainak ismerete alapján. — Az ifjúságtanulmány néhány irodalmi alkotása.

B) *Fejlesztés.* 1. Egységes kép az emberről (a növendékről). A struktúra mint az egységes kép alapja. A cselekvés mint struktúra.

2. Az intézetbe lépő növendékek megismerése az előző évben átélt cselekvéseik (*Fejlődésem története az elmúlt évben.*) alapján. (Megfelelő szempontok szerint elkészített *önjellemrajzok.*) A jellegzetes cselekvésekkel kapcsolatos irányítások. Utalások az összes évfolyamok hasonló beszámolásaira.

3. Az *önjellemrajzok* kiegészítése: *Hibáim története. Melyek azok az értékeim, amelyek segítségével hibáimat legyűröm?* Hogyan segítsük a növendékeket ebben az önnevelésben?

4. Az *önjellemrajzok* ellenőrzése. (Helyes önismerethez való segítés.) Új jellemvonások megfigyelése. Tapasztalatainknak „*jellemfüzet*“-be való feljegyzése.

5. Harc a lelki begombolkozás ellen. A lépésről-lépésre haladó lelki térhódítás útja.

6. Az ilyen ifjúságtanulmány (különösen a lélek mélységeibe törekvő kutatás) megbízhatóságának biztosítékai.

7. Hogyan érvényesülnek a lélektan módszerei a pedagógiai ifjúságtanulmányban?

III. A pedagógiai ifjúságtanulmány a tanítóképzés belső reformjának leglényegesebb tényezője.

Frank Antal dr.

Emlékezés Sarudy Ottóra.

Esztendeje annak, hogy mindannyiunkat mélyen megrendített a váratlan hír, amelyet a tanítóképző-intézetek kir. főigazgatósága jelentett, hogy *Sarudy Ottó*, „még rövid idővel ezelőtt hivatali főnöke, hivataltársainak szerető gondozója és bölcs vezetője“ október 27-én hajnali 4 óraker elhunyt. — „Küzdelmes, páratlan lelkesedéssel s nemes önfeláldozással a tanítóképzésért fáradozó életéből közel egy évtizedet töltött a kir. főigazgatóság szolgálatában, hol az eszményekért törhetetlen bátorsággal s meg nem alkuvással küzdő férfi példáját hagyta örökül.“

Ezek a szavak sokat, nagyon sokat mondanak. Nem szólva a képességekről és érdemeikről, amelyek az elhunytak tulajdonai voltak és amelyeket a méltatások annak idején vázolni is igyekeztek, lehet-e — különösen a mai megpróbáltatásos időkben — nagyobb súlyú megállapítás, egy a közéleti pályán működött ember életéről, mint a kir. főigazgatóság kiadott gyászjelentésének ezek a szavai? — Törhetetlen bátorság és meg nem alkuvás az eszményekért a férfi ideálja és ez *mindannyiunk* számára olyan példa, amelyet mindig kegyelettel és megbecsüléssel kell melengetnünk.

Egy esztendő pergett már le azóta. Esztendeje annak, hogy *Sarudy Ottó* ott pihen a pápai temetőben. Ez egy esztendő elég ahhoz, hogy még teljesebb tisztultságában bontakozhasson ki iránta való minden érzésünk. Hiszen a múlt rezgésein keresztül megszűnik minden olyan gondolat, amely bennünket cselekvésünkben bárhonnan feszélyezhetne; az elköltözötték irányában csak maga a legtisztább kegyelet és az érdem elismerése lehet a mi osztályrészünk. Ez azonban a mi legigazabb, legnemesebb tulajdonunk maradjon. Ez emel, ez felvértez, annál is inkább, mert koporsójánál hangzott el a szó: „Barátságodra csak úgy voltunk méltók, ha bennünk olyan kegyelet él irántad, mint amilyen benned élt Bartalus István iránt.“

Egy esztendeje pihen már *Sarudy Ottó*, a mindhalálig hűséges szív, a Tanítóképző Intézeti Tanárok Orsz. Egyesületének tiszteletbeli tagja az árnyas pápai temetőben és a mi kegyeletünk idézi emlékét. Távol a Vihorlattól, távol a kolozsi bércektől, hitvese mellett, hitvesének családjá, szerettei között várja megkínzott magyar lelke az eljövendő feltámadást. — Kriptaépület hideg falai zárják magukba tetemeit; a vasajtó bezárult mögötte, de a baráti szívek kegyelete elől el nem rejtheti. Mi megtaláljuk Őt, lelke köztünk él; mutassa azonban külső jel is pihenőhelyét, lássa, tudja, aki mellette elhalad, hogy a tanító-képzésnek egyik nagy munkása nyugszik ottan.

Sta viator! Állj meg utas, a Föld vándora, aki arra jársz és még rovod a földi lét útjait. És valamennyiünk számára, akik őt tiszteltük, szerettük, legyen *emlék* és tanújele érzéseink erejének,

amely a sírgödör szájánál meg nem törhetett. Volt tanítványok, akik decenniumok alkalmával a régi fészket, az Alma Matert fölkeresik, hogy ott idézzék a multat és új erőt merítsenek a jövő küzdelmeihez, hadd álljanak meg ők is a sírnál, ahol nyugalóhelye van annak, aki példásan munkás életében tudása kincseit osztotta meg velük, s aki úgy tudta szeretni őket és aki az életben mégis annyit szenvedett.

Sarudy Ottó munkatársai, tisztelői, barátai! Hivatásunk, hogy emlékezzünk! Jelöljük meg Pápán emléktáblával *Sarudy Ottó* nyugalóhelyét, állítsunk emléket *Sarudy Ottó* nevének!

Győr.

Jankó László.

EGYESÜLETI ÉLET.

Az új miniszter üdvözlése és a miniszter válasza. Dr. Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszter urat hivatalba lépése alkalmával egyesületünk a következő iratban üdvözölte:

Nagyméltóságú Miniszter Ur! Kegyelmes Uram! A Tanítóképző Intézeti Tanárok Országos Egyesülete hódolatteljes tisztelettel üdvözli Nagyméltóságodat vallás- és közoktatásügyi miniszterré történt kinevezése alkalmából. Tesszük ezt azzal az erős meggyőződéssel, hogy Excelenciád, mint a magyar kultúra egyik legkiválóbb reprezentánsa, a mi ügyünket is atyai jóindulattal fogja irányítani és támogatni.

Üdvözlésünk megújításával maradtunk Nagyméltóságodnak a Tanítóképző Intézeti Tanárok Országos Egyesülete nevében hódolatteljes tisztelettel: Budapest, 1952. október 12. Párty Endre elnök, Mihalik József főtktár.

Hóman Bálint dr. miniszter az üdvözlést az alábbi sorokban köszönte meg:

Vallás- és közoktatásügyi miniszterré történt kineveztetésem alkalmából hozzám intézett, jóleső üdvözlésükért fogadják, kérem, hálás köszönetemet. Öszinte tisztelettel: Budapest, október 17. *Dr. Hóman Bálint.*

Októberi taggyűlésünk. Ezidei első taggyűlésünket október hó 24-én, hétfőn délután 5 órakor tartottuk a budapesti VII. ker. áll. tanítónőképző-intézetben. A taggyűlésen rendkívül nagy számban vettek részt úgy a budapesti, mint a vidéki intézetek tanárai is. *Párty Endre* elnök az ülést megnyitva kegyeletes szavakkal emlékezett meg egyesületünk tiszteletbeli tagjának *gróf Klebelsberg Kunó* dr. volt vallás- és közoktatásügyi miniszternek elhunytáról. Méltatta érdemeit és alkotásait, megállapítván, hogy Eötvös József óta ilyen tudós, minden oldalú, alkotó kultúrpolitikus nem ült a közoktatásügyi miniszteri székben. A megható megemlékezést a taggyűlés tagjai állva hallgatták végig. — Azután egyesületünk kiváló tagjának, *dr. Novy Ferenc* tanárnak elhunytáról emlékezett meg az elnök. Szólt *dr. Kovács János* nyugalmazott polgári iskolai tanárképzőintézeti tanár, egyesületünk hosszú éveken át volt elnökének 50 éves tanári jubileumáról, mely alkalomból a Polgári Iskolai Tanárok Egyesülete megfestette dr. Kovács János arcképét és azt az évi közgyűlésükkel kapcsolatosan október 25-án leplezték le.

A taggyűlés előadója *Kiss József* tanár volt, aki *A magyar tanítóképzés reform-gondolatai* címen tartott nagyszabású előadást. Bemutat-

ta a magyar tanítóképzés fejlődésének és megreformálásának gondolatait, mozzanatait az I. Ratio idejétől kezdve. Részletesen ismertette a reformországgyűlések tanítóképzőinek elgondolását, *Szöts Pál* és *Mayer István* munkáit, az 1848. évi első tanügyi kongresszus tervezetét, az abszolutizmus tanítóképzőinek reformjait. Ismertette az 1868. évi 58. t. c. tanítóképzőinek elgondolását, az első hibákat és az első reformok szükségességét. Szólt az első tantervekről, képesítővizsgálati szabályzatokról, az internátusok keletkezéséről, a képzők elhelyezésének szempontjairól, a három évfolyam négyre való felemelésének okáról. Azután végig kísérte a reformgondolatok fejlődését egész az utolsó időkig. Megállapította, hogy a reformgondolatok milyen problémák megoldására vonatkoztak. Mik és mikor valósultak meg belőlük. A reformgondolatok analiziséből kimutatta, hogy milyen kérdések megoldásából áll a tanítóképzés ügyének részbeni vagy teljes rendezése. Ezek a kérdések az előadó szerint a következők.

1. A tanítóképzés kinek a joga és kötelessége? Ki állíthat fel képzőt és milyen feltételek mellett?

2. Milyen előképzettség és kor kívánatos a tanítóképzőbe lépő növendéknél?

3. Van-e szükség felvételi vizsgálatra vagy az arravalóságról más módon való meggyőződésre?

4. Hány évig tartson a képzés? Milyen legyen a képző szervezete? (Iskola, szeminárium, főiskola?)

5. Egy vagy két tagozatú legyen-e a képzőintézet, azaz az általános műveltségi és a szaktárgyak időben külön választandók-e? Független legyen-e a felső tagozat az alsótól?

6. Milyen legyen a képesítővizsgálat: egy vagy két vizsgálat teendő-e? Ma nálunk nincs tanítói szakvizsga. Ez egyszerűen tanulmányi vizsga, részben szaktárgyakból is. A gyakorlati tanításból tett 10—15 perces próbatanítás sem nevezhető annak. Hogyan lehetne ezen segíteni?

7. A szakvizsgálat azonnal vagy 1—2 évi gyakorlati év után tehető-e le? Ha ez utóbbi eset áll fenn, hol szerezhető meg a szükséges gyakorlat?

8. Externátus vagy internátus-e a helyesebb? Ha van internátus milyen legyen az? Hogyan felelne meg legjobban a magyar gyermek testi és lelki adottságának és a magyar szociális viszonyoknak?

9. Milyen városokban legjobb elhelyezni a tanítóképzőket? Van-e ezen a téren teendők?

10. Mik a tanítóképző-intézet feltétlen szükséges tantárgyai és milyen mértékben? Nem tanítunk-e felesleges tantárgyakat, vagy valamely tárgyat felesleges mértékben? Hogyan lenne a mai szervezet mellett helyesebb a szükséges tantárgyak elosztása az öt évfolyamon?

11. Mit kellene tenni a gyakorlati kiképzés tökéletesítésére? A gyakorlati órák, a gyakorlóiskolák száma, a gyak. iskola vezetőinek képzése?

12. A tanítóképző-intézetek szakfelügyeletének tökéletesítése szempontjából mik lennének a kívánságaink?

Azután röviden ismertette az előadó, hogy ezek a kérdések hogyan állanak a nagyobb külföldi államokban. Végül összefoglalásul azt kérte, hogy a tanítóképző-intézeti tanárság foglalkozzék ezekkel a kérdésekkel, vitassa meg őket, mert igazi tökéletesítés csak a megreformálás alapfogolatainak alapos, mindenirányú megbeszélése után várható.

A taggyűlés második tárgyára, *Eber Rezső* előadására az idő előrehaladottsága miatt nem került sor.

Taggyűlés. Egyesületünk november hó 21-én taggyűlést tart az I. ker. áll. tanítóképző-intézetben (I. Fery Oszkár utca 40.). Előadást tart dr. *Frank Antal*. Az előadás tárgya: *Bevezetés a pedagógiai ifjúságtanulmányba*.

Választmányi ülés. Egyesületünk választmánya november hó 28-án tart ülést, melynek tárgya, a folyóügyeken kívül, *Éber Rezső* javaslata a *tanítóképző-intézeti tanulóverseny*ről és *Kiss József* indítványa a *névmagyarosításokról*.

IRODALOM.

Magyar Pedagógiai Lexikon. A Magyar Paedagogiai Társaság megbízásából *Fináczy Ernő* és *Kornis Gyula* közreműködésével szerkesztette *Kemény Ferenc*. I. rész: Abádi—Juventus 1024 hasáb. A Révai Irodalmi Intézet kiadása. Budapest, 1932. A két kötet ára egész vászonba kötve 48 pengő.

Nincs nagyobb öröm, mint a mai megcsönkíttóságunkban, nehéz gazdasági helyzetünkben látni a magyar tudás és akarat győzelmét. Ez a kötet, a két kötetre tervezett Magyar Pedagógiai Lexikon első kötete ilyen diadal jele. Nagy szükség volt rá, nagy hiányt fog pótolni és missziós munkája a neveléstudomány terjesztésében és értékelésében igen nagy lesz. Örömmel vesszük kezünkbe ezt a nyomdatechnikai szempontból is kifogástalan könyvet, gyönyörködünk benne, lapozgatjuk. Szinte el sem akarjuk binni, hogy százados vágya teljesedett a magyar pedagógusoknak: megjelent az első igazi magyar pedagógiai lexikon.

Több mint száz éve, 1816-ban írja *Brunszvik Teréz* grófnő a naplójában, hogy minden tudománynak megvan a maga lexikonja. A nevelésművészet számára is kíváncsi lenne ilyen alfabetikus lexikon.

Sok időnek kellett elmúlni, míg ez a gondolat, ha csak részben és különleges célokkal is, megvalósulhatott. *Molnár Aladár* terve nem vált valóssá, *Veregy Károly* Pedagógiai Enciklopédiája 50 évvel ez előtt jelent meg, 1886-ban, *Kőrösi Henrik—Szabó László*: Az elemi népoktatás enciklopédiája (I. kötet 1911, II. kötet 1912.) c. munkája a népoktatás különleges kívánalmait tartja szem előtt. Erősen szükség volt tehát egy általános, magas színvonalú, modern pedagógiai lexikonra. *Fináczy Ernő* a Magyar Pedagógiai Társaság 1905. évi közgyűlésén „Pedagógiai irodalmunk némely hiányairól” címen tartott nagyhatású elnöki megnyitójában nélkülözhetetlen fontosságúnak jelezte egy a mai tudomány színvonalán álló, nevelők és szülők számára egyaránt érthető, részletes pedagógiai enciklopédia kiadását. „Filozófiával kellene szoros kapcsolatba lépnie a neveléstudománynak oly értelemben, hogy nem is pusztán pedagógiai, hanem filozófiai és pedagógiai enciklopédia készítésével tekinthetnők csak megoldottnak a feladatot.” „A mű betűrendes alakban felölelné az egész filozófiának és történetének, nemkülönben a pedagógiának és történetének köreit. S ami a munkát különösen nekünk becsessé tehetné, az a hazai nevelésügy összes mozzanatainak lelkiismeretes tekintetbevétele lehetne.”

Ennek a beszédnek elmondása óta is nagy idő telt el. A közművelődés, az iskolák, a pedagógia terén azóta is rendkívül nagy fejlődés, haladás történt. Az utolsó évtizedek pedagógiai irányainak, ezek irodalmának, eredményeinek nyilvántartása egyre nehezebbé vált. A műveltség fokozódása, az új pedagógiai eszmék és az új iskolák örvendetes mértékben fordították a nagyközönség figyelmét is a neveléstudományok felé. Nem lehetett tehát többé halasztani egy olyan pedagógiai

kalauz szerkesztését és kiadását, amely szakemberek és laikusok számára egyaránt értékes és hasznos összefoglalása a pedagógiai eszméknek, irányoknak, azok gyakorlati megvalósításának a legrégebb kortól egész napjainkig. Nagy munka volt ez, melyre a Magyar Pedagógiai Társaság két kiváló vezérének, Fináczy Ernőnek és Kornis Gyulának szellemi segítése és irányítása mellett *Kemény Ferenc* kir. főigazgató vállalkozott. Sokirányú műveltsége, nagy nyelvtudása, régi pedagógiai munkássága szinte predestinálták erre a sok körültekintést, szorgalmat és türelmet kívánó munkára. A munkatársak serege sietett felhívására a zászló alá. Több mint másfélszáz kiváló munkatársa volt ennek a kötetnek, köztük több tanítóképző-intézeti tanár is. Aldozatkész kiadóra is talált a Pedagógiai Társaság a Révai Irodalmi Intézetben, mely nagy kockázatot vállalva, vállalkozott a lexikon kiadására.

Íme így jött létre a Magyar Pedagógiai Lexikon, melynek első kötete előttünk fekszik, második kötete pedig már sajtó alatt van és szintén rövidesen megjelenik.

Nagy örömet jelent ez az 1024 félhasábos hatalmas kötet mindenkinek, aki a neveléstudományok problémái iránt érdeklődik.

Ezt az örömet még akkor sem veszti el, ha kritikai szemmel olvassa végig az egyes cikkeket. Megtalálja benne a pedagógia tudományának legnagyobb problémáitól a legkisebb részletekig mindazt, ami érdekelheti, amire szükség lehet, ami mint kérdés felmerülhet. Közli az egyes pedagógiai gondolatok történetére, kialakulására vonatkozó adatokat, életrajzokat, különös tekintettel a magyarországi pedagógusokra. Mindezzel közli a szükséges irodalmi adatokat is. A figyelmes olvasó hamar észre kell, hogy vegye, hogy az egyes cikkek kettős természetűek: 1) gyakorlati szempontok és útmutatások; 2) a neveléstudományi kérdések mély lélektani és filozófiai tárgyalása.

Ilyen nagyszabású műről bírálatot mondani nem könnyű feladat. Ami jó benne, azt természetesen találjuk, ami hiányzik belőle, azt csak akkor fogjuk észrevenni, ha azt keressük benne és szükségünk lenne rá. Mégis, ha a tanítóképzőintézetek szempontjából akarjuk megvizsgálni, két főszempontunk lehet: 1) mennyire veszi hasznát a pedagógia szaktanára és a tanítójelölt ennek a lexikonnak és 2) a tanítóképző-intézeteket hogyan és milyen mértékben tárgyalja?

A tanár úgy készüléseinél, mint önálló kutatásainál nagy hasznát fogja látni. Biztos, részletes adatokat, határozott útmutatást kap. A növendékeket is rá fogja szoktatni, hogy a képzőintézeti tananyagon túl is olvassanak, érdeklődjenek, kutassanak. Mint ahogyan a tanítóságot is arra fogja nevelni, hogy a felmerülő kérdéseknek utána nézzen, s önbizalmat, kedvet kapjon abban a tudatban, hogy van egy biztos forrás, amely minden előforduló kérdésre feleletet ad, minden vitás elvi kérdésben dönt.

A 2. szempontra még egyelőre nem tudunk felelni, mert a tanítóképző-intézetekre vonatkozó fejezetek csak a II. kötetben fognak megjelenni.

Egész általános észrevételként még megjegyezhetjük, hogy vannak túlságosan részletes fejezetek. Ilyenek például: Ábrázolástan, Finnország közoktatásügye, Görögország közoktatásügye.

Nem ezek ellen a cikkek ellen van kifogásunk, hanem a többi cikkekhez való aránytalanul nagy terjedelmük ellen. Ügyelni kell a munkatársak egyöntetű munkájára. Ez vonatkozik helyenként a tárgyalási és ismertetési nívóra is. Egyik-másik fejezet túl magas, míg némelyik egészen népszerűen van megírva. Találunk olyan cikket is,

amelyet nem vettünk volna fel pedagógiai lexikonba, inkább általános vagy irodalmi lexikonba valók volnának. Anonymus, Berzeviczy, Bessenyei, Franklin, Dosztojevszkij.

Viszont — ha nem sokat is — de találunk hiányzó címszavakat. Például *Baló József dr.*, egyesületünk volt elnöke, pedagógiai író, *Grube Ágost Vilmos*, neves német matematika-pedagógus. Ez utóbbi például a Révai Nagy Lexikonban is megvan (9. kötet. 40. l.). Mindezek azonban olyan hiányok, melyek a leggondosabb munka mellett is előfordulhatnak, mint ahogyan a különböző szerzők egymástól eltérő felfogását sem képes a szerkesztő közös nevezőre hozni. Egy ember pedig szinte képtelen lenne az összes címszavak kielégítő és pontos megírására. Megjegyzésünk nem is von le a hatalmas munka értékéből, nem is akarjuk ennek értékét a legkevésbé sem kisebbíteni. Inkább a második kötetnél esetleg még figyelembe vehető gondolatokat akartunk adni, melyek a remélhetőleg elkövetkezendő 2. kiadásnál is érvényesíthetők lesznek.

Vannak olyan fejezetek, melyek olvasása nagy gyönyörűséget okoz, melyek a korlátolt terjedelem dacára is nagyszerű tanulmányok, olyanok, mint a remekbe készült miniatűr festmények. Ilyen mindjárt maga az Előszó is, továbbá Alaki képzés, Alaki fokozatok, Ambíciók. (Frank A.) Állampolgári nevelés, Anyanyelvi oktatás, Autonómia, Büntetés, Cél, Beszéd- és ért. gyakorlatok (Drozdy Gy.). Dewey, Decroly és módszere (Kenyeres E.). Direkt módszer, Egyéniség, Együttes nevelés, Énektanítás és Énektanítás pedagógiai jelentősége (Sztankó B.), Észak-amerikai Egyesült Államok oktatásügye, Formalizmus Fröbel (Kenyeres E.), Gyermeknyelv (Kenyeres E.), Gyermektanulmány (Nagy László), Gyermektanulmányi Társaságok (Répay D.), Herbart (Radák O.), Herbart pedagógiájának méltatása (Fináczy E.), Hibák a nevelésben, Hobbes (Szemere S.), Humanisztikus műveltség, Humanizmus, Ifjúsági lapok és könyvtárak (Neményi I.), Intelligenciavizsgálat, Játék (Szemere S.) stb.

Igazán boldog és büszke lehet a magyar pedagógiai irodalom, hogy ez a mű megjelenhetett. A magunk részéről úgy gondoljuk, hogy kötelességünk felhívni a tanítóképzés minden munkásának figyelmét a Magyar Pedagógiai Lexikonra.

Kiss József.

Bessenyei György: *Anyai oktatás.* Magyar Irodalmi Ritkaságok. Szerkeszti Vajthó László. XV. szám. Tanítványaival sajtó alá rendezte *Szabó Erzsébet* tanítónőképző-intézeti tanár. Kiadta a *budapesti II. ker. áll. tanítónőképző-intézet*. Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. Budapest, 1952. 16. r. 80 l. Ára 1 P.

A Magyar Irodalmi Ritkaságok gyűjteményes sorozat ma már széles körökben ismert és értékelt. A multra emlékezve a jövő nemzedék adja ki a kiadatlan vagy most már ritka könyveket. Vajthó László indította meg néhány évvel ezelőtt, a budapesti Berzsényi Dániel reálgimnázium (V. Markó-utca) VIII. osztályos tanulóinak szellemi és anyagi segítségével kiadta Bessenyei György Hunyadiját és Tariménes utazását. A szép példát hamarosan mások is követték. Fiú- és leánygimnáziumok, két felső kereskedelmi iskola és most, az utolsó számmal, a budapesti II. kerületi (Csalogány-utca 43.) áll. tanítónőképző-intézet igazgatója, tanárai és tanítványa lépnek eléünk áldozatos munkájukkal, kiadván *Bessenyei Anyai oktatás* című tanulmányát. A választás nagyon szerencsés volt. Irodalmi ritkaság is, pedagógiai ritkaság is és egyaránt megfelel a tanítói és a női lélek elgondolásának. A gondolat megvalósítása pedig

kulturális és nevelői hatás szempontjából rendkívüli értékes. Örömmel és büszkeséggel köszöntjük érte a II. ker. áll. tanítónőképző-intézet igazgatóját, tanárait és tanítványait.

A füzethez *Grynaeus* Ida igazgatónő írt bevezető sorokat, ismertette a kiadás gondolatának keletkezését, a megvalósítást és a munkában résztvevőket. *Sebestyén Erzsébet* tanárnő, az egész munka lelke, az Anyai oktatás néhány oldalas ismertetésével bevezetést és értékelést ad az olvasónak. Értékes a *Halifax* munkájával, melyet Bessenyei inspirálójának tartanak, való összehasonlítás.

Nem lehet célunk e helyen az *Anyai Oktatást* részletesen ismertetni. Egy anya írja ezt — nyolc levél alakjában — az életbe lépő leányának, figyelmeztetvén őt a rá leselkedő ezernyi veszélyre. Az I. levélben általános tanácsokat ad ifjú leányának, de ott van a sorok között a pedagógiai gondolat: „Félek barátságodat és szeretetedet elveszteni, ha ifjú indulataiddal mindenkor ellenkezni kívánok. Ha pedig hallgatásba téveszem magamat erántad, ki lész, kitül szíved vigyázásra fog oktattatni?” A II. levél a vallásosságról szól és ezt jelöli meg boldog életünk első feltételéül. A III. levél különböző férfi típusokat ismertet. Mély pedagógiai gondolata az anya és a hitves férfiakra való nevelői hatásának vizsgálata. A IV. levél élénk állítja a jóságos női léleknek, az anyának a családra való nevelői hatását. Ebben a fejezetben szól, bár csak röviden — a gyermeknevelésről is. Az V. levél elrettentő női arcképeket mutat be, hogy az ifjú leányokat azoknak mintául való választásától elriassza. A VI. levél a barátnőválasztásról szól. „... vigyázó és szemes dolog legyen valakivel barátságos kötésre lépni.“ De aki a barátságot megérdemli, arról „utolsó lehelésedig le ne mondj.“ A VII. levél a mások bírálatáról szól és a lényege, hogy ne légy társaiddal kicsinyes és csak olyan tulajdonságaikat, tetteiket bíráld meg, amelyek a bírálatra érdemesek. A bírálgatásoknál vigyázz magadra, nehogy „csak másokat nézvén, magadat elfelejteni láttassál.“ A VIII. levél az egész tanulmány betetőzése. Mint az I. levélben, ebben is összefonódik az anyai szeretet, a féltés és az a félelem, hogy az, akihez ezek a levelek intéztettek, félremagyarázza az anyai gondoskodás és előrelátás kötelességét és elhidegül tőle, az anyától, aki „szüntelen esedezem az örök végzéseknek, hogy ifjúságodat oly törvények között vezéreljék, mely által az ártatlan gyönyörűségnek, tisztességnek s becsületnek célját elérjed.“ „Ne feledkezz el tehát leányi hívségednek rajtam vett hatalmáról és az én anyai szeretetemről; egy megilletődéssel, egy szavaddal, vagy egy csókolással könnyen megfizetheted édes anyádnak minden adósságaidat, melyekkel néki Isten és természet szerint tartozol.“

Olyan frissek ezek a gondolatok, hogy hatásuk alól még a mai kor embere sem vonhatja ki magát. Talán a 150 év távlatára még emeli nevelői értéküket. Kívánatos, hogy a neveléstannal kapcsolatban olvassuk. A gondos külső könnyűvé teszi olvasását, az 1 pengős olcsó ár pedig a beszerzését.

Kiss József.

Dr. Olay Ferenc: *Térképek a nemzetiségi terjeszkedés szolgálatában.* A Magyar Nemzeti Szövetség kiadása. Budapest, 1932. 35 térkép-melléklettel. 42 lap. Ára 2 pengő.

Olay Ferenc, a kiváló kultúrtörténész, a rosszhiszeműen félrevezetést, de kellő igazságérzéssel rendelkező külföldiek felvilágosítására irányuló törekvéseinknek egyik legteljesebb úttörő harcosa most megjelent munkájában az ellenséges propaganda legáltalánosabb eszközeinek, a meghamisított térképeknek egész sorozatát tárja a világ ítélőszéke elé, újabb

kézzelfogható bizonyságául annak a lelketlen magyarelles aknamunkának, amely a ránk kényszerített világháborún keresztül, a trianoni katasztrófához vezetett és amelynek mérgezett betűi még ma is állandóan fertőzik nagyon sok külföldi iskola tanulóinak fogékony lelkét.

„Amint elhittették a külföldön Magyarországról, — írja a szerző — hogy éghajlata trópusi, hogy szláv nép vagyunk, hogy nálunk a többnejűség dívik, hogy még mindig sátrakban lakunk, hogy barlanglakóink is vannak, hogy Budapesten ma sincs gyógyszerár s a sötétség beálltával nem lehet az utcákon járni, úgy hitték a szélteben-hosszában terjesztett hamis és elferdített térképeknek is, amelyeknek nem kis részük volt abban, hogy meginduljon a lavina, amely azután maga alá temetett bennünket.“

Olay dr.-nak a tőle megszokott alapossággal és gondos körültekintéssel megírt munkájából nagy megdöbbenéssel látjuk, hogy több mint száz éve annak, hogy ellenségeink ezer éves határaink ellen irányuló tevékenkedésük aljas eszközei közé beiktatták a hamis térképeket is. E téren az oláhoké az elsőség, de később s különösen a világháború idején a többi nemzetiségek is valósággal elárasztották a világot az igazság leg szemérmertlenebb megcsufolásával készült félrevezető térképekkel.

Ennek a magyarság ellen folytatott évszázados irredenta tevékenységnek szinte természetes következménye volt, hogy az ellenségeink jóvólátából meghamisított földrajzi adatok belekerültek idegen országok tankönyveibe és térképeibe is. „Közismert tény, — írja Olay — hogy a külföldi térképeken legtöbbször a monarchia csak mint Ausztria szerepelt, s már haladásnak volt tekinthető, ha Magyarország a többi tartományok közt fel volt sorolva“. A könyv legelső illusztrációja éppen egy angol tankönyvben szereplő olyan térképet mutat be, amelyik Magyarországot, mint Ausztria tartományát tünteti fel.

Mint az ellenséges irányzatú külföldi térképeknek igen érdekes példáját közli szerző a londoni Review of Reviews c. folyóirat 1912. évi egyik számában „Az osztrák birodalom összeroppanása. Talán ma, esetleg holnap, mindenesetre holnapután“ címmel megjelent térképet, amelyen egy bevágódó bomba a monarchiát részeire tépi, mégpedig olyképen, hogy a szorosan vett Ausztria Németországhoz, a Trentino és Isztria Olaszországhoz kerül, a csehek és morvák, szlovákok és a rutének egyrésze önállóak lesznek, Galicia és a rutének többi része Oroszországhoz csatoltnak.

Igen érdekes a párizsi L'Illustration egyik 1914. évi számában „A holnap Európája“ címen megjelent térkép is, amelyik a háboru elején uralkodó antant-hangulatot tükrözi. Ez a tervezet Magyarországból a Trencsén—Győr—Keszthely vonaltól nyugatra eső részt Ausztriának szánja, ellenben Dél-Magyarországot meghagyja és Oláhországhoz is kisebb területet csatol a mainál.

A könyv a mintegy másfél századra visszanyúló oláh törekvések ismertetésére szenteli természetszerűen a legtöbb időt. Sinkai György, Maior Péter és Klein Sámuel oláh történetírók és nyelvészek már a XVIII. század második felében felállítják a dáko-romanizmusnak eleinte csak tudományos és irodalmi színezetű dogmáját, amely azonban a század vége felé már nyílt politikai követeléssé fajul s a XIX. század elején pedig testet is ölt az eszme. A Tiszáig terjedő „Romania-Mare“ első térképe szerzőjének az erdélyi származású Trebonianu Laurianut tartják. Ez a térkép az 1840-es években készült, Olay dr. megállapítása szerint azonban már az 1800-as évek legelején is kellett ilyen térképnek léteznie.

Szerző által ismertetett oláh vonatkozású térképek közül, mint a hamis tanok térhódításának legeklatánsabb iskolapéldája, különös figyelmet érdemel Vaillant francia tanár térképe, amely 1844-ben már szintén a Tiszát jelöli meg Oláhország határául. Igen érdekesek még Gorjan ezredesnek annyira hirhetté vált térképe, Zamphirolu térképe 1876-ból, Mihailescu térképe a nyolcvanas évekből, Stanculescu térképe a háború előtti időkől, Trebonianu Laurianu módosított térképe 1899-ből, Bratila levelezőlap-térképe, továbbá néhány térkép az oláh tankönyvek-ből, amelyekből világosan látható, hogy az oláh törekvések végső célja ma is a tiszai határ.

A csehek magyarelles propagandájuknak a világháború előtt csupán néprajzi térképeken adtak kifejezést s csak a háború kitérésekor kezdtek politikai térképeken is nyíltan hirdetni törekvéseiket. A La Nation Tchèque c. párizsi folyóirat alig néhány hónappal a háború kitörése után már közli Cseh-Szlovákia térképét, amelyen a mai helyzet-hez képest csak a Csallóköz és a rutén lakta föld hiányzott.

A könyvben ismertetett térképek közül kiemelendők Ernest Denis 1917. évi francia térképe, amelyen Magyarország felé a határ még bizonytalan és Pozsony neve: Prešpuck. Ernest Denis 1917. évi későbbi térképe, amelyen Pozsony neve háromféleképen szerepel: Prespurek, Pretsburg és Bretislava és amelyen szintén a tót határon kívül fekszik a Csallóköz és a rutén-vidék, továbbá Kuffner Középeurópája, amelyben még Buda is Csehországhoz tartozik. Igen érdekes és a csehek tevékenységét különösen mutatja a négy leendő országrész cimerével ellátott Nagy-Csehország térképe is, amelyet a csehek a világháború folyamán levélboríték béléseére nyomva csempészttek be a kassai hadapródiskolába. Mint a csehek háború utáni felfogására jellemző adatokat ismerteti szerző a Képes Kalauz Szlovenszkórol c. tájleírás címlapjait és a könyvhöz csatolt térképeket is.

Habár a szerbeknél is még a XIX. század elején, a pánszláv gondolat kifejesztésekor kialakulnak a területi kívánságok, Olaynak egész a század végéig nincs olyan térképről tudomása, amelyik e követeléseket jeleznél. Az első szerbaspirációs térkép 1891-ben jelent meg Belgrádban, a szerb egyetemi ifjúság szerkesztésében és kiadásában „A szerb területek néprajzi térképe a történelmi, nyelvi, szokásbeli és költészeti alapokon kidolgozva” címmel.

A világháborúval kapcsolatos szerb területi követelésekről tervezett térképek, már mindjárt a háború legelején forgalomba kerültek, ami azt a tényt igazolja, hogy ezek még a háború előtt készültek, vagyis hogy Szerbia nem éppen az az ártatlanul megtámadott szegény áldozat, amilyennek a háborús felelősséget ránk tolni akaró ellenségeink hirdetik. Belgrád 1914. évi elfoglalásakor talált Nikasinovic-féle térkép az orosz-szerb koridorral egyenesen döntő bizonyítéka annak, hogy a szerbek már a kezdet kezdetén a monarchia és Németország feldarabolását tűzték ki célul. Igen nagy jelentőségű Lakatoš Josip horvát újságíró térképe 1919-ből a „jogos” jugoszláv követelésekről, amelyen világosan látszik a széles jugoszláv-cseh korridor, valamint a Kosztics-féle tankönyv térképe is, amely még Jugoszláviának követeli Baranya vármegye északi részét Péccsel, a Bánátot Temesváron túl és le Orsováig, továbbá kívánja a Duna-Tisza közben és Maros-szögben a határnak további kitolását északra.

„Első kötelességeink egyikike — írja Olay dr. záró soraiban — a még ma is szélteben-hosszában tanított valótlanságok, tévedések, tudomány-

talanságok kiküszöböltetése és a fentebb felsorolt vagy azokhoz hasonló nagyszámú, főleg iskolai térképek kitiltása mindazon országokból, amelyek az európai kultúrközösség és népek szövetségének méltó és az igazság alapján álló tagjai kívánnak lenni.“ És ebben a kötelességteljesítésben Olay Ferenc 35, jórészt eddig ismeretlen hamis térképpel illusztrált és háborús felelőtlenségünk újabb döntő erejű bizonyítékainak gazdag anyagát tartalmazó kiválóan értékes munkájának megírásával — éppen ma, amikor a tankönyvek nemzetközi revíziójának tárgyalásai az eddiginél erősebb lendületet vesznek — felbecsülhetetlen szolgálatot tett a magyar nemzetnek. Hasonló elismerés illeti a mű kiadásáért a Magyar Nemzeti Szövetséget is.

Barabás Tibor.

Sacher Eleonora. *A női kézimunka tanításának módszere kézimunkatanítónők és tanítónőképzők számára.* Átdolgozta és kibővítette Kovácsy Jolán. Budapest, Szt. István-Társulat kiadása 1931. Ára P. 4.80.

Sacher Eleonora 1909-ben megjelent *A női kézimunka tanításának módszere* című vezérkönyve egyike volt a tárgy keretében legjobban használható segédkönyveknek. A könyv megjelenése óta eltelt két évtized s az ezalatt megjelenő új tantervek szükségessé tették a könyv átdolgozását, hogy a modern követelményeknek is megfelelő legyen. Jelentős munkát végzett Kovácsy Jolán, Budapest székesfőváros polgári leányiskoláinak női kézimunka szakfelügyelője, aki a könyvet átdolgozta.

A könyv bevezetésből, pedagógiai és technikai részből áll. Beosztásában megtartotta Sacher Eleonora könyvének beosztását, azonban úgy a pedagógiai, mint a technikai rész teljesen átdolgozott, modern formában kerül az olvasó elé. A bevezetés részletesen ismerteti a női kézimunka tanításának történetét s a kézimunkatanítás módszerének történetét. A könyv pedagógiai része foglalkozik a kézimunka tanításának jelentőségével, ahol nagyon szépen kiemeli a kézimunka tanításának nagy alaki képzőerejét, a munka gyönyörűségét. A kézimunka, mint az öfenntartás eszköze című fejezetben megemlékszik a kézimunka jelentőségéről a családban, a kézimunkáról, mint kenyérkeresetről, majd a házi-, kis- és gépiparról beszél, kiemelve, hogy dacára a géppel ma már tökéletesen és olcsón végzett munkáknak, a kézimunka nem veszít jelentőségéből. „Értékessé az teszi, hogy egyéni színe van, egyéni ízlés mutatkozik benne“. „... A kézimunka tanításával fokozott igényeket kell ma összekapcsolnunk: a nemesebb ízlés fejlesztését, a művészi ízlés megeremtését“. Ismerteti a kézimunkát, mint iskolai tárgyat, majd a kézimunkatanítás anyaga címen felsorolja a népiskolai tanterv kézimunka anyagát s hozzácsatolja az Utasítást is. Az Utasítás a cél és módszer szempontjából irányítja a kézimunka-tanítónőt. Ezután néhány leckeminta vázlatával példát ad arra is, hogy az elméleti kívánalmakat hogyan kell a gyakorlatban megvalósítani. Érdekes és nagyon sokak által kívánt modern felfogásnak tesz eleget a könyv, mikor az elemi iskola anyagának részletes beosztásánál a IV. osztály kötési anyagánál, mely tudvalevően az 5 tűvel való kötést kívánja megtaníttatni, nem az eddig szokásos s ma már teljesen jelentőségét veszített harisnyakötést veszi alapul, hanem 5 tűvel sapkát köttet, ezen gyakoroltatja a különböző szemeket és fogyasztásokat. Ezzel is hangsúlyozni kívánja az Utasítás ama követelményét, hogy a gyermekekkel lehetőleg gyakorlati célt szolgáló tárgyat készíttessünk, mert az ilyen „nemcsak a gyermekek érdeklődését és munkakedvét fokozza, hanem a gyermekek munkáinak értékesítésére is alkalmat szolgáltat.“

Ismerteti a polgári leányiskola Tantervét és Utasítását, majd a tanítási anyag kiválasztásánál érvényesülő szempontokat fejtegeti. Az anyag

kiválasztásánál a tanítónőt a jó ízlés, a szép iránti szeretet vezesse. Igyekezzenek ezeket magában fejleszteni, hogy így növendékei ízlését is fejleszthesse. Evégből kívánatosnak tartja múzeumok és kiállítások látogatását. Erősen hangsúlyozza a női kézimunka tanításában a modern pedagógiai egyik legfontosabb gondolatát: a gyermek öntevékenységét és a nemzeti elem érvényesítését. A tanítás külső rendjének ismertetése után rátér a tanítás módszerének fejtegetésére, ahol a kézimunkatanítás lélektani alapjairól és a tanításban alkalmazandó fokozatokról beszél, majd a szemléltetés módjára ad értékes útbaigazítást. A technikai rész a polgári leányiskolai kézimunkatanítás menetét ismerteti részletesen, számos képpel téve konkréttá ismertetéseit. Különösen értékes a könyvnek az a része, mely a különböző néphímzéseket ismerteti. Rövid, világos tájékoztatást ad az egyes néphímzések motívumairól, öltési módjáról s mindegyik fajtát ábrákkal és színes képekkel teszi szemléletessé.

A könyvet nagy haszonnal forgathatják mindazok, akik a női kézimunka tanításával foglalkoznak. Biztos útmutatójuk lehet az anyag-kiválasztás nehéz munkájában és segítőkjük a feldolgozásban.

Szántó Lenke.

Dr. Matéka Béla: *Filléres budapesti kalauz.* Budapest történelmi és művészi emlékeinek népszerű ismertetése. Kiadó: Dr. Vajna György, Budapest, IV., Váci-utca 18. Ára 90 fillér.

„Ez a leírás — írja szerző előszavában — nem óhajt a főváros minden középületével és műemlékével részletesen foglalkozó úti könyvet pótolni, ez csak a legérdekesebbet, a legfontosabbat adja, de néhány jellegzetes szóval igyekszik mindenütt rámutatni arra, ami történelmi, vagy művészeti szempontból különösen figyelemre méltó.“ És ennek a célkitűzésnek meg is felel a könyvecske, amennyiben Budapest valamennyi fontosabb láttnivalóját dióhéjba szedve megtalálja benne az olvasó.

Különös érdeme a kis kalauznak, hogy külön-külön programot ad a fél, 1, 2, 3 vagy több napos kirándulóknak, amiáltal nagyon megkönnyíti a Budapesten tartózkodó vidékieknek az időbeosztását. Előnye továbbá az is, hogy a főváros nevezetességeit körséták keretében mutatja be, mindenkor azt az útirányt választva alapul, amelyiken a legrövidebb idő alatt a legtöbbet láthat a szemlélő.

A múzeumok fontosabb láttnivalóival és a nevezetességek látogatási rendjével, valamint Budapest környékére rendezendő történelmi érdekességű kirándulásokkal külön fejezetekben foglalkozik a szerző.

A kalauz II. része idegenforgalmi útmutató, amely részletes tájékoztatást nyújt Budapest fontosabb szállóiról, penzióiról, éttermeiről, kávéházairól, színházairól és egyéb szórakozóhelyeiről, valamint menetjegy-, hálókocsi- és idegenforgalmi irodáiról. Ismerteti továbbá Budapest nevezetességeinek megtekintésénél használható főbb villamos-, autóbuszvonalakat és a dunai motorcsónakjáratokat. Végül említést tesz még a Budapesti Nemzetközi Vásárról, a máv. menetjegy kedvezményeiről, a főváros fürdőiről és közli Budapest átnézeti kis térképét is.

Matéka Béla illusztrációkkal is ellátott kis kalauza igen jó szolgáltatára lehet mind a vidéki, mind a fővárosi iskoláknak is Budapest nevezetességeinek megismerésére irányuló kirándulásaik megrendezésében.

Barabás Tibor.

Boldis-Török: *II. Nótáskönyv. Új férfikarok.* A szerzők évenként új füzeteket adnak a magyar dalosok kezébe. A *II. Nótáskönyv* 12 tősgyökeres magyar népdal négyyszólamú férfikari átíratát tartalmazza. Az átíratok színesek, változatosak, a szólamok imitációs vezetések

visz az anyagba. Jól hangzanak kis létszám mellett és jól érvényesülnek nagy karok előadásában. A mozgó szólamvezetés könnyen taníthatóvá teszi az átíratokat. A szólamok felső határa „a”, alsó határa „f”, tehát nem támaszt túlságos igényeket és kis fáradsággal gazdagítja az énekarok műsorát. A füzet, mely minden férfikarnak alkalmas énekanyagot nyújt, 2 soros vezérlőkönyv. Olcsósága fölöslegessé teszi a szólamok kiírását, — vagy sokszorosítását. — A gyűjtemény — a pénz előleges beküldése mellett — füzetenként 1 pengő, illetve 20 füzet rendelése esetén — postaköltséggel együtt 17 pengős árban a Győr—Moson—Pozsony e. e. vm. Népművelési Kiadóhivatalában, Győr, Vilmos császár-út 47. sz. kapható.

Magyar Külpolitika. A Magyar Revíziós Liga hivatalos folyóirata. Budapest, VI. Aradi-utca 14. Előfizetési ára egy évre 18 pengő. A lap, mely a külpolitikai kérdések ismertetésével, a külpolitikai műveltség terjesztésével már 25-ik éve végez missziós munkát, különösen az ifjúsági olvasó-szobák számára ajánlható.

H I R E K.

Klebelsberg Kunó gróf †. Október 11-én váratlanul meghalt Klebelsberg Kunó gróf volt vallás- és közoktatásügyi miniszter, egyesületünk tiszteletbeli tagja. Nagy alkotásokra született, egy személyben tudós és gyakorlati politikus, gazdag képzeletű idealista és a megvalósításokban reális alkotó. A Trianont követő kultúrális bizonytalanságban és zűrzavarban hatalmas egyénisége teremtett rendet és a kultúrális lehangoltságból az ő kifogyhatatlan optimizmusa, lelkesedése, bizakodása rázta fel a nemzetet. Minden alkotó ember és minden politikus ki van téve bíráltnak. Őt is sokan kritizálták. Eltérők lehettek a vélemények a kultúrális szükségletek megvalósításának sorrendjében, mértékében, de az alaptételét senki sem vitatta. Ezt a tételt, hogy „Trianonon kulturfölényünk fog diadalmaskodni”, örökségül hagyta reánk.

Minden téren nagy alkotások hirdetik emlékét. A népoktatás terén is sokat tett és még többet szeretett volna tenni. Utalunk a III. tanügyi kongresszus alkalmából megjelent kormányzói leiratra, mely a nyolc-osztályos elemi iskolák felállításának alapokmánya akart lenni. Nem rajta mult, hogy ezt a tervét, mely maga után vont a tanítóképző-intézetek fejlesztését és emelését is, nem valósíthatta meg.

A magyar tanítóképzés problémáit nagyszerűen ismerte, de ismerte a külföldi tanítóképzést is, különösen a poroszországit. Méltányolta a tanítóképzés nemzeti fontosságát. E sorok íróját most három éve (1929. november 2-án) más ügyben magához rendelte. Pesthidegkúti villája kertjében sétálgatva mondta:

— A népoktatás és a tanítóképzés a legtermészetesebben és a legszorosabban összefügg. Amint fejlődött a népoktatás, fejlődött a tanítóképzés is. Nem lehet az alacsony, fehérre meszelt tem-

plomnak éigig érő barokk tornyot emelni. Ha sikerülni fog a nyolc-osztályú népiskolát az egész vonalon megvalósítanom, akkor meg fog valósulni a magasabbrendű tanítóképzés is.

Egyesületünk kulturális érdemei elismeréseül 1929. május 10-én tartott közgyűlésén tiszteletbeli tagjává választotta. Az erről szóló díszoklevelet 1929. december havában adtuk át neki. Az üdvözlő beszédre adott megleghangú válaszában nagy elismeréssel szőlt a magyar tanítóképzés munkájáról és magas színvonaláról.

Váratlan halálát a tanítóképző-intézeti tanárság is megkönynyezte. Budapesti temetésén résztvettek a budapesti tanító-, tanítónő- és óvónőképző-intézetek tanárai és növendékei is. A szegedi temetésén pedig a szegedi tanító- és tanítónőképző-intézet. — Egyesületünk október hó 24-én tartott taggyűlésén *Párvy Endre* elnök megható beszédben búcsúzott el a kultúra nagy halottjától.

Az új miniszter életrajza. *Hóman Bálint dr.* vallás- és közoktatási miniszterré történt kinevezésével olyan tudós tanár került a miniszteri székbe, aki születésétől kezdve szorosan össze van forrva a magyar tudományossággal, a közoktatással és az iskolákkal. Édes apja a nagynevű *Hóman Ottó*, aki a középiskolai katedráról elindulva, mint kiváló tanár és klasszika-filológus magas ívelésű pályát futott be és mindenütt a legszebb eredményeket hagyta maga után. Édes apja volt középiskolai majd egyetemi tanár, tankerületi kir. főigazgató és végül mint miniszteri tanácsos a minisztériumban a középiskolai ügyosztály főnöke volt 1897-től 1907-ig. Erre vonatkozólag mondta a miniszter *Szily Kálmán* államtitkár üdvözlő beszédére válaszolva: „35 évvel ezelőtt voltam először ebben az épületben, amikor atyámat látogattam meg...”

Hóman Bálint 1885. december 29-én Budapesten született. A családi hagyományoknak megfelelően szintén a tanári pályára lépett, a budapesti egyetemen bölcsészettudományi oklevelet nyert. De erős kutató vágyát követve előbb egyetemi könyvtári tiszt, majd muzeumőr lett. Korán kezd tudományos kérdésekkel foglalkozni. Hamarosan egyetemi magántanárrá lett. 1922-ben az Országos Széchenyi Könyvtár igazgatója, 1923-ban a Magyar Nemzeti Múzeum főigazgatója lett. 1925. július 2-án egyetemi rendes tanárrá nevezték ki. A Magyar Tudományos Akadémia, a Szent István Akadémia tagja. A Magyar Néprajzi Társaság elnöke.

Mint történettudósnak olthatatlan szenvedéllyel fordult érdeklődése a magyar mult felé. Lelkében át meg átélte nemzetünk ezeréves multjának mozzanatait, levonta belőlük a jelenre vonatkozó tanulságokat. Kiváló tudását mindenki elismeri, nagybecsüli. Mint szervező a Nemzeti Múzeum újjászervezésével, gyűjteményeinek a mostoha viszonyok dacára folytonos gazdagításával, új épületek emelésével, vásárlásával szerzett elévülhetetlen érdemeket. Ritka típusa a tudósnek és gyakorlati embernek.

Műveinek száma rendkívüli nagy. *A magyar városok az Árpádok korában.* — *Östörténetünk keleti forrásai.* (Németül is.) — *A zágrábi püspökség alapítási éve.* — *A veszprémi 1109. évi oklevél hitelessége.* — *Az első állami egyenes adó.* (Németül is.) — *A társadalmi osztályok Szent István államában.* — *A magyar törzsek megtelepedése.* — *Adó vagy földbér.* — *Magyar pénztörténet 1000 — 1525-ig.* (Ezt a Magyar Tudományos Akadémia 1916-ban a Marczibányi díjjal jutalmazta.) — *Szent István görög oklevele.* — *A magyar nép neve és a magyar király*

címe a középkori latinságban. — *Friesacher, wiener und böhmische Münzen in Ungarn.* — *Tudományos történetírásunk megalapítása.* — *A magyar tudományosság jövője.* — *A magyar királyság pénzügyei és gazdaságpolitikája Károly Róbert korában.* — *A székelyek eredete.* — *La circolazione delle monete d'oro in Ungheria e la crisi Europea dell'oro nel secolo XIV.* (Milano, 1922). — *A magyarok honfoglalása és elhelyezkedése.* — *A magyar történetírás első korszaka.* — *Geschichtliches im Nibelungenlied.* (Berlin, 1924). — *A Szent László kori Gesta Ungarorum és XII.—XIII. századi leszármazói.* — *A magyar hunhagyomány és hunmonda.* — *Történelem és katolicizmus.* — *Újabb őstörténeti kutatások.* — *A forráskutatás története Magyarországon.* — *Közgyűjtemények.* — *Székfű Gyulával egyetemben A magyar nemzet története.* Ez utóbbi több kötetes, hatalmas mű.

Horn József dr. új beosztása. Tanítóképző-intézetet végzett, a budai I. ker. áll. tanítóképzőintézetnek volt kiváló növendéke. Nagy szorgalommal feküdt neki a jogi tanulmányoknak, jogi doktorátust szerzett s felső kereskedelmi iskolai tanárrá, majd igazgatóvá nevezték ki. Éveken át teljesített szolgálatot a minisztériumban a felső kereskedelmi iskolák főigazgatóságánál. Az utolsó öt évben a VI. ügyosztályban a tanítóképző-intézeti ügyek előadója volt. A tanítóképzés tanulmányi, személyi és anyagi ügyeiben való kiváló jártasságával, szorgalmával, nagy munkabíráásával az egész minisztérium osztatlan becsülését vivta ki. Jóakarata, igazságossága, kedvessége megszerették a tanítóképző-intézeti tanársággal is. A vallás- és közoktatásügyi miniszter úr november hó 1-étől áthelyezte őt a felső kereskedelmi iskolai tanárképző-intézet gyakorló felső kereskedelmi iskolájának (VII. Thököly-út 48/50.) igazgatójává. Új beosztásába magával viszi a tanítóképző-intézeti tanárság szeretetét és jókívánatait.

A tanítóképző-intézeti ügyek új előadói. Ügyosztályunkban a tanítóképző-intézetek személyi és dologi ügyeinek előadója dr. *Huszka János miniszteri titkár*, a tanulmányi ügyek előadója pedig *Strobel Ernő* szolgálatiételre berendelt felső kereskedelmi iskolai igazgató bízott meg.

Igazgatói megbízás. A budapesti VII. ker. m. kir. áll. tanítónőképző-intézet igazgatói teendőinek ellátásával a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr *Kiss József* tanárt bízta meg.

Kinevezések. A vall. és közoktatásügyi miniszter úr *Galló Pál* jászberényi, *Vass Gyuláné* Budapest, II. ker.-i. *Dausz Ferenc* cinkotai, *Lóky Károly* és dr. *Metzner Károly* kiskunfélegyházi és *Pataky Ilona* bpesti óvónőképző-int. óradíjas helyettes tanárokat helyettes tanárokká nevezte ki.

Tanári alkalmazások. A vall. és közoktatásügyi miniszter úr ónagyméltósága *Bartl Ödön* és *Szánich István* okl. tanítóképző-intézeti tanárokat a csurgói, *Szemes Gábor* tanárt a pápai áll. tanítóképzőben óradíjas helyettes tanári minőségben alkalmazta. Az utóbbi intézetben megüresedett nevelői állás pedig *Frank Vilmos* okl. tanárral töltesztett be.

A Középiskolai Tanárok Országos Egyesülete f. év október 25-án Debrecenben tartotta évi közgyűlését, melyen egyesületünket *Mellau Márton* rk. tanítónőképző-intézeti igazgató képviselte, aki a tanáregyesületet üdvözlő beszédében rámutatott arra a testvéri érdeklődésre, mellyel a tanítóképző-intézeti tanárság a középiskolai tanárság működését és tanácskozásait kíséri.

Az Országos Polgári Iskolai Tanáregyesület f. év október 23-án tartotta ezévi közgyűlését Budapesten, melynek keretében méltatta dr. Kovács János volt pedagógiumi tanár, egyesületünk éveken át volt elnökének 50 éves tanügyi és egyesületi működését. Tanáregyesületünket Mihalik József főtitkár képviselte, aki üdvözölte a közgyűlést és dr. Kovács János tanár arcképeinek leleplezésekor a tanítóképző-intézeti tanárság háláját és nagyrabecülését tolmácsolta az ünnepeltek.

Természettudományi tanfolyam a középiskolai tanárok számára. Az Orsz. Középiskolai Tanáregyesületi Közlönyben olvassuk, hogy a vallás- és közoktatásügyi minisztérium ezidén június 23-tól július 6-ig a középiskolai tanárok számára is ásványtani és biológiai továbbképző tanfolyamot rendezett, melyen rendkívüli nagy számban vettek részt férfiak és nők, világiak és egyháziak, állami, községi, felekezeti iskolák tanárai. A tanfolyamon résztvevők közül a vidékiek 200 P, a budapestiek 75 P ösztöndíjat kaptak. De sokan voltak akik saját költségükön vettek részt. A tanfolyam előadói Erdey-Gruz Tibor, Mauritz Béla, Abrahám Ambrus Andor, Paál Árpád, Zimmermann Ágoston, Dudich Endre, Entz Géza, Hollendonner Ferenc, Koch Sándor, Loczka Alajos, Tuzson János és Varga Sándor voltak. A tanfolyam vezetősége több félnapos kirándulást rendezett és a tanfolyamot a tihanyi biológiai intézetbe vezetett két napos kirándulás zárta be. Ilyen tanfolyamok rendezése minden tárgy keretében kívánatos és értékes lenne a tanítóképző-intézeti tanárság számára is.

A Magyar Psychológiai Társaság közérdekű előadásorozata. Az előadások helye: Székesfővárosi Pedagógiai Szeminárium, II. em. 98. sz. előadóterem, VIII., Mária Terézia-tér 8. szám. Az előadások ideje: minden hó II. szombatja d. u. 6 óra. Tárgysorozat: 1952. nov. 12. Prof. dr. Benedek László: A kifejező mozgásokról. Filmbemutatókkal (megnyitó előadás). 1952. dec. 10. dr. Boda István: Lélektani követelmények és az iskolai nevelés. 1953. jan. 14. Prof. dr. Kornis Gyula: Az államférfi lelki alkata. 1953. febr. 11. Éltés Mátyás: Lélektan és gyermekmentés. Dr. Pap Zoltán: Szemléleti világkép megváltozása elmebetegségben. 1953. márc. 11. Bálint Antal: Psychologia, kereskedelem, ipar. 1953. ápr. 8. Prof. dr. Mitrovics Gyula: A kor lelkiségének tükrözése a képzőművészetben. K. dr. Krausz Sári: Az akarás hibái. 1953. ápr. 22. Románé Goldziher Klára: A gyermekírás jelentősége (bemutatókkal). Dr. Nagy Mihály: Bódító szerekkel való visszaélés és a lelki személyiség elfajulása. 1953. május 13. Dr. Csörsz Károly: Öröklés a lelki jelenségek területén. 1953. május 27. Dr. Máday István: A pályaválasztás psychológiája. Az előadások nyilvánosak. Költségeink megtérítésére vendégek 50 fillért, tisztviselők és diákok 30 fillért fizetnek. Tagok költségtérítést nem fizetnek.

Előadás Dewey pedagógiájáról. A Magyar Paedagógiai Társaság október 15-re hirdette dr. Szemere Samu tanítóképző-intézeti igazgató John Dewey pedagógiája című előadását. Október hó 11-én gróf Klebelsberg Kunó volt vallás- és közoktatásügyi miniszter meghalt és a Magyar Paedagógiai Társaság október 15-iki ülésén Kornis Gyula, a társaság elnöke igen meleghangú, gyönyörű emlékbeszédet mondott az elhunyt nagy kultúrpolitikusról. Dr. Szemere előadása ezért elmaradt. Az előadást a november hó 19-iki ülésén tartotta meg.

Sarudy Ottó emléktáblájára. Sarudy Ottó emléktáblájára eddig a következő adományok érkeztek. Jankó László (Győr) 10 P, A tanítóképző-intézetek kir. főigazgatóságának tisztviselői kara 50 P. — Kiss József (Budapest) 10 P. — Az emléktáblára való adakozások a szer-

kesztő címére (VII., Belső Kerégyártó-utca 54.) küldhetők be. A be-
küldött összegeket lapunkban nyugtázzuk. Azt szeretnők, hogy az em-
léktáblát 1933. október 27-én, Sarudy Ottó halálának évfordulóján le-
leplezzük.

Az írásbeli dolgozatok száma. A m. kir. vallás- és közoktatás-
ügyi miniszter 36.704/1932. számú rendelete a tanító- és tanítónőképző-
intézetekben a magyar és a német nyelvből, valamint a mennyiségtan-
ból írandó dolgozatok számának csökkentése tárgyában.

Tekintettel arra, hogy a tanító- és tanítónőképző-intézetekben a
tantervileg megszabott írásbeli dolgozatok megírása egyes hónapok
(szeptember, december, március, vagy április és június, az V. osztály-
ban május is) csonkasága miatt nehézségekbe ütközik, a tanító- és tani-
tónőképző-intézetek számára az 1925. évi június hó 20-án 42.500. szám
alatt kelt rendelettel kiadott Tantervnek és Utasításnak a magyar és
német nyelvből, valamint a mennyiségtanból írandó dolgozatok számát
szabályozó rendelkezéseit a következőképpen módosítom.

A *magyar nyelvből* az I—IV. osztályban évenként 7, az V. osztály-
ban évenként 6, felváltva iskolai és házi dolgozatot kell íratni. E dolgo-
zatokon kívül az I. és a II. osztályban június hó kivételével havonként
1 órában 25—30 perc alatt befejezhető fogalmazási gyakorlat készíten-
dő. Ezen gyakorlatok javítását és megbeszélését a dolgozatoknál követett
eljárás szerint kell végezni.

A *német nyelvből* az I—IV. osztályban évenként 7, az V. osztály-
ban évenként 6 iskolai dolgozatot kell íratni. A rendes iskolai dolgozo-
tokon kívül készítsen a tanár, lehetőleg minden óra végén, néhány
mondatból álló, 8—10 perc alatt elkészíthető fogalmazványt vagy for-
dítottasson néhány rövid magyar mondatot németre. A felsőbb osztályok-
ban gyakoroltassa a szabadfogalmazást a végzett tananyag köréből, eset-
leg szabadon választott témákról. A fogalmazási gyakorlatokat a tanár
időközönként nézze át és beszélje meg a növendékekkel.

A tanár által kijavított iskolai dolgozatokat a növendékek otthon
javítják. Az ilyen módon javított dolgozatokban gyakrabban előforduló
hibákat ne külön erre a célra rendelt órán, hanem a dolgozatírást kö-
vető valamelyik óra elején tárgyalja meg a tanár.

A *mennyiségtanból* az I—IV. osztályban évenként 7, az V. osztály-
ban évenként 6 iskolai dolgozatot kell íratni.

Mind a magyar, mind a német nyelvi és mennyiségteni *iskolai dol-
gozatok írásában a hospitáló növendékeknek is részt kell venniök*, követ-
kezőképp a dolgozatírás idejére az ilyen növendékek a hospitálás alól fel-
mentendők.

Áthelyezés. *Adám Zsigmond* Csurgóról (áll tanítóképző-intézet)
a miskolci izr. tanítónőképzőhöz lépett át.

Programm-értekezések az értesítőkb. Téger Béla: A könyvbarát
tanítói lelkiségre nevelés a tanítóképző-intézetben. (Nyiregyháza, áll.
tanítóképző-intézet.)

Előadások. A Kisvárdán rendezett tanítói szemináriumon *Téger
Béla* nyiregyházi áll. tanítóképző-intézeti tanár *Arany Jánosról* tartott
előadást. Előadó a nagy költőt a népiskola és a népiskolán kívüli neve-
lés szempontjából méltatta. — A Debreceni Tisza István Tudományos
Társaság I. Osztályának 1932. évi november hó 8-án, a Déri-múzeum
előadótermében tartott LXI. felolvasó ülésén *N. Bartha Károly* r. tag:
Adalékok a hortobágyi szókinceshez címen tartott székfoglaló előadást.

Irodalmi figyelő. *Váradai József:* Jellemnevelés az ifjúsági egyesületekben. Miért törekedjünk önismeretre? (Ifjúsági Vezető 10. szám).

Katona Géza dr.: A gyakorlatiasság elve az iskolán kívüli népművelésben (Pestvármegyei Népművelés 10. szám).

Fekete József: A szomszédos államok népművelése (U. ott).

Lux Gyula: A munkaiskola elve a német nyelv tanításában. (Orsz. Polg. Isk. Tanáregyesületi Közlöny 1952. szeptemberi számában.)

Szemere Samu dr.: Pestalozzi levele barátjához a stanzi tartózkodásról. I—IV. (Kisdednevelés ézevi 6., 7—8, 9. és 10. szám.)

Kenyeres Elemér dr.: A 5—6 éves gyermek testi és szellemi fejlettsége I—II. (Kisdednevelés 9. és 10. szám.)

Szemere Samu dr.: Ungarisches Pädagogisches Lexikon. (Pester Lloyd 1952. XI. 5.)

Soós Béla dr.: Baksay Sándor. (Protestáns Tanügyi Szemle 9. sz.)

Eszperantó-tanfolyam. Mihalik József a Fővárosi Iskolán kívüli Népművelő Tanfolyamon eszperantó-tanfolyamot tart.

A Pedagógium altisztjének jubileuma. *Csulik Mihály* a Polgáriiskolai Tanárképző és az Apponyi Kollégium volt vezető altisztje, a tanárjelöltek „*Miska bácsi*”-ja, aki most a Testnevelési Főiskolánál teljesít szolgálatot, október hó 19-én ünnepelte 40 éves szolgálati jubileumát. A Testnevelési Főiskola igazgatósága a főiskola aulájában megkapható szép ünnepet rendezett a derék altiszt tiszteletére. Az ünnepen a főiskolák igen sok jelenlegi és volt növendéke vett részt és sokan keresték fel írásban is jó kívánságaikkal a derék, mindenkor szolgálatkész Miska bácsit.

Nyugtázás. Tagdíjat fizetett 1928. I. felére: Szendrey J. 1928-ra; Grau G. 1929. I. felére; Grau G., dr. I. Németh J., 1929-re; Zala J., dr. Zsindely K., 1950. I. felére; dr. Zsindely K., Siemeister J., 1950-ra; Bagó M., Zala I., Berzátzy L., özv. Vlaszaty F-né, 1951. I. felére; Fekete János, Berzátzy L., 1951-re; Somogyi G., Zala I., Kraft J., Répay D., Geyer B., K. Kostyál I., 1952. I. felére; Somogyi G., Répay D., 1952-re; Zala I. Móczár M., Csekő Á., Balla B., Tanai A., Bartal A., Bárdos B., Geyer B., Hidegh B., Homor J., Rosta I., Szkalka L., dr. Szemere S., dr. Cseh A., Balázs D., Schwartz K., dr. Sós E., Szontagh K., Molnos Kováts B., Éber R. 1955. I. felére; Bartal A., Bárdos B., Homor J., Rosta I. Szkalka L.

Előfizetés a folyóíratra: Zalaegerszeg rk. tnókp. 1952-re; Eger rk. tnókp. 1952. II. és 1953. I. felére.

Befizetés a Tanárok Házára. 1951/52-re: Hódmezővásárhely áll. óvónókp. 116.14 P., Győr áll. tnókp. 96 P., Bpest II. áll. tnókp. 34 P.

1952/53-ra: Győr rk. tkp. 250 P. Csurgó áll. tkp. 238 P. Sárospatak ref. tkp. 284.80 P., Baja áll. tkp. 278 P., Bpest I. áll. tkp. 378 P., Kőszeg áll. tkp. 250 P., Jászberény áll. tkp. 346 P. Nyiregyháza áll. tkp. 270 P. Budapest áll. óvónókp. 347.60 P. Sopron ev. tkp. 302 P.

Budapest, 1952. november 1.

Pócza J. pénztáros.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs and is mostly obscured by the paper's texture and color variations.

Beküldött pedagógiai könyvek és füzetek.

Bessenyei György: *Anyai oktatás.* Magyar Irodalmi Ritkaságok. 15. szám. Tanítványaival sajtó alá rendezte *Sébestyén Erzsébet* tanárnő. Kiadta a budapesti II. ker. áll. tanítónőképző-intézet. Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. Budapest, 1952. Ára: 1 P.

Magyar Pedagógiai Lexikon. A Magyar Paedagogiai Társaság megbízásából *Fináczy Ernő* és *Kornis Gyula* közreműködésével szerkesztette *Kemény Ferenc*. I. rész: Abádi—Juventus 1024 hasáb. A Révai Irodalmi Intézet kiadása. Budapest, 1952. A két kötet ára egész vászonba kötve 48 pengő.

Boldis-Török: II. Nótáskönyv. 12 népdal férfikari átírata. Győr, 1952. Ára 1 P. (Kapható a Vármegyei Népevelés Kiadóhivatalában Győr, Vilmos császár út 47.).

Lux Gyula: *Modern Nyelvoktatás.* Előszóval ellátta Koszó János. Budapest, 1952. Egyetemi Nyomda. 175 lap. Ára: 2 80 P.

Olay Ferenc dr.: *Térképek a nemzetiségi terjeszkedés szolgálatában.* A Magyar Nemzeti Szövetség kiadása.

Gáspár Jenő: *Isten leventéje.* Ifjúsági regény Szent Imre herceg korából és életéből. A Palladis R. T. kiadása. Albumalakú, illusztrált kiadás.

Illyefalvi J. Lajos dr.: Budapest Székesfőváros napjainkban és a világháború előtt. 1912—1951. Budapest Székesfőváros Statisztikai Hivatalának kiadása. Budapest, 1952

Drozdy Gyula: *Beszéd- és értelemgyakorlatok a IV. osztályban.* Népiskolai Egységes Vezérkönyvek. 9. szám. Kiadja a Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. Budapest, VIII. Múzeum-körút 6. sz. Gólyavár. 1952. Ára: 8 P.

Magyar Külpolitika. A Magyar Revíziós Liga Hivatalos Lapja. XIII. évfolyam 10. szám. Budapest, VI., Aradi-utca 14. Előfizetési díj egész évre 18 pengő.

Deák Tamás: *Vezérkönyv a magyar hangsúlyos olvasás megtanításához.* Illusztrálva 5 drb. eredeti fényképfelvétellel. Csongrád, (Zöldkert-u. 14.) 1952. Ára 1 pengő.

Tuszkai Ödön dr.: *A családi hangulat mint környezeti nevelőhatás.* Különlenyomat a Néptanítók Lapja 1952. évi 8. számából. Királyi Magyar Egyetemi Nyomda 1952. — 17 l.

Tuszkai Ödön dr.: *A pályaválasztás konfliktusai.* Budapest, 1952. 24 l.

Diarium Könyvbarátok Közlönye MDCCCCXXXII. 7—8. szám. Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. Évi előfizetési díja a négy ajándékkönyvvel együtt 20 pengő. Az ajándékkönyvek nélkül 2 pengő.